

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Ξενοφώντα, *Ελληνικά*, 2. 4. § 18-23

Τίτλος:

«Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση»

ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση

Δημιουργός

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Μάιος 2014

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ξενοφώντας, Ελληνικά, 2. 4. § 18-23

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: Το προκείμενο σενάριο διδασκαλίας διεξάγεται εντός σχολείου, στον φυσικό χώρο της αίθουσας διδασκαλίας με τη χρήση φορητών υπολογιστών και ασύρματου διαδικτύου ή στο σχολικό εργαστήριο.

II. Εικονικός χώρος: Προαιρετικά wiki, ιστολόγιο, Google Drive.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση ενός σεναρίου με αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο αποτελεί η διάθεση του διδάσκοντα για πειραματισμούς και εναλλακτικές διδακτικές διαδρομές. Θα πρέπει

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

να έχει πεισθεί για την προστιθέμενη αξία των ΤΠΕ, ώστε να μπορεί να υποστηρίξει την πρόταση απέναντι σε ενστάσεις ή αμφιβολίες.

Ως προς τα άλλα, οι δραστηριότητες του παρόντος σεναρίου σε σχέση με τη χρήση των ΤΠΕ δεν είναι περίπλοκες και προϋποθέτουν τη στοιχειώδη υλικοτεχνική υποδομή, δηλαδή την ύπαρξη ενός τουλάχιστον φορητού ή σταθερού υπολογιστή για κάθε ομάδα με σύνδεση στο διαδίκτυο. Απαιτείται, επίσης συστηματική εξοικείωση των μαθητών με τα βασικά εργαλεία του MS Office (κυρίως Word και PowerPoint) ή του Open Office, με λογισμικά κατασκευής αυτοματοποιημένων ασκήσεων και με την αποτελεσματική αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο. Στο σενάριο χρησιμοποιείται και το συμπεριφοριστικό λογισμικό «Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Αρχαία Ελλάδα», το οποίο είναι απλό στη χρήση του και δεν χρειάζεται κάποιου είδους εξάσκηση. Καλό είναι ο διδάσκων να έχει κατεβάσει το λογισμικό στον υπολογιστή της συγκεκριμένης ομάδας και να έχει πειραματιστεί κάπως ο ίδιος στο παιχνίδι του λογισμικού, ώστε να κατευθύνει και τους μαθητές του στη συνέχεια. Επίσης θα χρησιμοποιηθεί το λογισμικό Movie maker και το λογισμικό Picasa, με τα οποία ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος ή να αναθέσει την εκμάθησή τους σε συγκεκριμένους μαθητές πριν την έναρξη του σεναρίου. Για την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων και την ανάρτηση των εργασιών οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν κάποιες από τις εφαρμογές Web. 2.0 (περιβάλλον wiki, ιστολόγιο μαθήματος) ανάλογα με την επιλογή του διδάσκοντα.

Σημαντική, εξάλλου, προϋπόθεση αποτελεί και η πιλοτική - πειραματική υλοποίηση μέρους του σεναρίου από τον ίδιο τον διδάσκοντα, ώστε να εντοπίσει έγκαιρα αστοχίες ή αδυναμίες του σεναρίου και είτε να προβεί στις αναγκαίες τροποποιήσεις είτε να προσχεδιάσει λύσεις, γιατί πολλές φορές εμφανίζονται απρόοπτες καταστάσεις που οφείλονται στην επανάπαυση ή στην απουσία πρόβλεψης. Τέλος, αυτονόητη θεωρείται η εξοικείωση των μαθητών με σύγχρονες διδακτικές πρακτικές και την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και η διάθεσή τους για διαμοιρασμό και συλλογικότητα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο αποτελεί πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Ξενοφώντας, ως αφηγητής, συνηθίζει, όχι σπάνια, να συνοδεύει τις ιστορικές του αναφορές στα γεγονότα και με τα λόγια κάποιων προσώπων (πρωταγωνιστών), θέλοντας με τον τρόπο αυτό να αναδείξει τη συμβολή τους στη διαμόρφωση των εξελίξεων. Η μετάπτωση του πλαγίου λόγου σε ευθύ, πέρα από στοιχείο ύφους, είναι και ένα κριτήριο κατανόησης των λεπτομερειών που ο ιστορικός θεωρεί ουσιώδεις και καθοριστικές. Η έκταση του ευθέος λόγου ποικίλλει. Μπορεί να είναι μια σύντομη λέξη ή φράση ή να εκτείνεται στο επίπεδο της παραγράφου. Ήδη οι μαθητές, το έχουν παρατηρήσει στην παρέμβαση του Αλκιβιάδη, πριν τη ναυμαχία στους Αιγός ποταμούς, στην κυνική εμφάνιση του Κριτία και τα ικετευτικά και σκωπτικά ξεσπάσματα του Θηραμένη κατά τη διάρκεια της «δίκαιης» δίκης του. Στη συγκεκριμένη ενότητα (Ξενοφώντας, Ελληνικά, 2. 4. § 18-23) υπάρχουν δυο περιστατικά που ο Ξενοφώντας αξιολογεί ως σημαντικά. Το πρώτο σχετίζεται με την προφητεία του μάντη και το δεύτερο με τη δυναμική παρέμβαση του Κλεόκριτου, κατά τη διάρκεια της αναίρεσης των νεκρών. Αν αυτή η παρέμβαση πυροδότησε τη θρυαλλίδα των εξελίξεων και τη διάσπαση των ολιγαρχικών, αυτό είναι κάτι που θα μπορούσε να θεωρηθεί ευλογοφανές. Στην περίπτωση όμως του μάντη, καταλαβαίνει κανείς ότι η νίκη των δημοκρατικών είναι απόρροια άλλων συσχετισμών και δεδομένων και, κατά συνέπεια, η συγκεκριμένη αναφορά του ιστορικού με την αιτιακή σχέση προς τη συντελεσθείσα νίκη κρίνεται άστοχη. Αυτά τα δυο ζητήματα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

επιβάλλεται να αναδειχθούν από τη μελέτη της συγκεκριμένης ενότητας, ώστε να αξιολογηθεί η κριτική ματιά και η διεισδυτικότητα της σκέψης του ιστορικού.

Παράλληλα στο κείμενο αυτό, εκτός από τη μεταπτωτική χρήση του ευθέως λόγου, η αφήγηση διακρίνεται για τη συντομία της, με τον ιστορικό να αποδίδει με τρόπο ευσύνοπτο τα γεγονότα που οδήγησαν στην πτώση της τυραννίας. Κατά την αφήγηση, αναδεικνύονται ανθρώπινες συμπεριφορές και στάσεις, θέματα κοινωνικής και πολιτικής ζωής, αλλά και θέματα βαθύτατα φιλοσοφικά, τα οποία επιβάλλεται να αναδειχθούν μέσα από συγκεκριμένες μαθητικές δραστηριότητες.

Υπάρχει ωστόσο και η γλωσσική διάσταση του κειμένου, που δεν πρέπει να αγνοηθεί. Πέρα από τη μετάφραση, που είναι απαραίτητη για την εμβριθή κατανόηση, συγκεκριμένα γραμματικά (παραθετικά) και συντακτικά (σύστοιχο αντικείμενο, χρονική μετοχή) φαινόμενα κυριαρχούν στη συγκεκριμένη ενότητα, προσφέροντας ερεθίσματα για τη μελέτη των φαινομένων αυτών. Ο λόγος του Κλεόκριτου φέρει όλα τα χαρακτηριστικά του ρητορικού λόγου. Ένας λόγος προσεκτικά καλοσχεδιασμένος και αποτελεσματικός, εμφανίζεται από τον ιστορικό ως ένα αυθόρμητο ξέσπασμα οργής. Η ανάδειξη των χαρακτηριστικών των κειμενικών ειδών που συναιρούνται στο κείμενο της συγκεκριμένης ενότητας κρίνεται ενδιαφέρουσα, αφού απαιτεί την οξυδέρκεια και τη συνδυαστική ικανότητα των μαθητών.

Τέλος, η αναπόφευκτη σύγκριση με σύγχρονες καταστάσεις, η ανεπηρέαστη αξιολόγηση συμπεριφορών και δράσεων, η ιστορική ενσυναίσθηση και η επιβολή και αναγνώριση κοινωνικών προτύπων είναι στοιχεία που κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας μπορούν να λειτουργήσουν ως το κοινό έδαφος για τη διαπραγμάτευση των ταυτοτήτων τόσο του διδάσκοντα, όσο και του μαθητή.

Μια διδακτική πρόταση με ενσωμάτωση των ΤΠΕ, εφόσον κινείται στη βάση των προηγούμενων παραδοχών και εμπλέκει ενεργά τους μαθητές με την αξιοποίηση της διερευνητικής - ανακαλυπτικής μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, έχει πολλές πιθανότητες να φωτίσει ολόπλευρα το κείμενο της συγκεκριμένης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ενότητας, προσφέροντας αφορμές για γόνιμο προβληματισμό και ευαισθητοποίηση πάνω σε κρίσιμα θέματα, χωρίς να παραγνωρίζεται και η παράμετρος των εξετάσεων που για πολλούς μαθητές κρίνεται μείζονος σημασίας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Είναι σαφές ότι η πραγματικότητα που επιβάλλει το νέο εξεταστικό σύστημα στο Λύκειο (τράπεζα θεμάτων, συνυπολογισμός της ετήσιας βαθμολογίας για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.λπ.) αντιστρατεύεται κάθε απόπειρα απόδρασης από τον σφιχτό εναγκαλισμό του αναλυτικού προγράμματος. Έτσι, λοιπόν, ένα σενάριο διδασκαλίας με ΤΠΕ, πέρα από τις προεκτάσεις και τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά, εκ των πραγμάτων θα πρέπει να συνυπολογίζει και τις απαιτήσεις των εξετάσεων, καθώς επίσης και τον ωφέλιμο διδακτικό χρόνο, ώστε να μην θεωρείται ανεδαφικό ή εξωπραγματικό. Με βάση τη διαπίστωση αυτή, ένα σενάριο, εκτός των άλλων, θα πρέπει οπωσδήποτε να ενσωματώνει τη γνώση της μετάφρασης και την ευρύτερη κατανόηση του κειμένου, γραμματική, συντακτικό και λεξιλογικές ασκήσεις, ώστε να μην χρειάζεται να ξαναδιδαχθεί για τις «εξετάσεις» η συγκεκριμένη ενότητα.

Ο τίτλος του σεναρίου «Ο μάντης, ο κήρυκας και η πτώση» είναι ενδεικτικός των τριών νοηματικών πυλώνων του κειμένου. Στην πρώτη ενότητα δεσπόζει η εμβληματική μορφή του μάντη που φαίνεται να επισκιάζει ακόμη και τον Θρασύβουλο, τον αρχηγό των επαναστατών, στη δεύτερη εμφανίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος του κήρυκα και στην τρίτη καταγράφονται οι διεργασίες που οδήγησαν στην αντικατάσταση των τυράννων. Το άδοξο τέλος του Κριτία, που στέρησε την τυραννία από τον κύριο εκφραστή της και οδήγησε στη διάλυσή της, καλύπτεται με μια απλή αναφορά από τον Ξενοφώντα.

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης ενότητας δεν παρουσιάζει δυσκολίες ως προς την πρόσληψη και την κατανόησή του και αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ενότητας. Είναι ήδη γνωστό, λοιπόν, το σκηνικό της μάχης, η σπουδαιότητα της επικείμενης αναμέτρησης, αλλά και η ψυχολογία των αντιπάλων που αναδύθηκε μέσα από τον εμπνευστικό λόγο του Θρασύβουλου. Η ενότητα ξεκινά με αναφορά στην απόλυτη ησυχία και ηρεμία που ακολούθησε τον λόγο του ηγέτη των εξόριστων δημοκρατικών. Είναι η στιγμή της αυτοσυγκέντρωσης και της απάντλησης θάρρους, εν αναμονή του συνθήματος για είσοδο στη μέση της μάχης. Ο Ξενοφώντας ξέρει να επιβραδύνει και να επιταχύνει την αφήγησή του, διατυπώνοντας επιγραμματικά ό,τι θεωρείται αναμενόμενο ή φυσιολογικό και αναλύοντας εκείνα τα σημεία και τις λεπτομέρειες που ο ίδιος αξιολογεί ως καθοριστικές. Ο μάντης προβλέπει ότι η νίκη θα είναι με το μέρος των επαναστατών, αρκεί η πρώτη απώλεια να είναι από την πλευρά τους. Παράλληλα δαισιθάνεται και το θάνατό του. Και στις δυο προβλέψεις ο μάντης επαληθεύτηκε. Τη νίκη κέρδισαν οι δημοκρατικοί και οι απώλειες από την πλευρά των ολιγαρχικών ήταν πολλές. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει ο θάνατος του στυγερού δυνάστη, του Κριτία. Οι νικητές δημοκρατικοί σεβάστηκαν τους νεκρούς στο πεδίο της μάχης, αφαιρώντας τους μόνο τα όπλα. Κατά τη διάρκεια της αναίρεσης των νεκρών οι αντίπαλοι συζητούν μεταξύ τους και ο Κλεόκριτος με τη δυνατή φωνή μονοπωλεί το ενδιαφέρον, αποσπώντας όλων την προσοχή. Με ένα λόγο βαθύτατα συναισθηματικό απευθύνεται στους ολιγαρχικούς, ζητώντας τους να εγκαταλείψουν τους τριάκοντα και να επαναφέρουν την ομόνοια και την ελευθερία στην πόλη. Αναφέρεται στους κοινούς κοινωνικούς, πολιτικούς και θρησκευτικούς δεσμούς, καθώς και στη φιλία και τη συγγένεια, υπογραμμίζοντας ότι η όποια έχθρα ανάμεσά τους είναι τεχνητή, ενώ αυτά που τους ενώνουν είναι πολλά. Ο λόγος του θορύβησε τους ολιγαρχικούς που άρχισαν σιγά σιγά να διασπώνται. Την επόμενη μέρα, οι τριάκοντα, αδύναμοι πλέον, έχουν απομονωθεί και οι τρισχίλιοι διαφωνούν. Όσοι διέπραξαν εγκλήματα επιμένουν για δυναμική αντιμετώπιση των επαναστατών, γιατί ασφαλώς δεν θέλουν να λογοδοτήσουν για αυτά. Όσοι είχαν τη συνείδηση και τα χέρια τους καθαρά, κι αυτοί ήταν οι περισσότεροι, σκέφτονται λογικά και ψύχραιμα και προχωρούν στην καθαίρεση των τριάκοντα, τους οποίους

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αντικατέστησαν με μια εκλεγμένη δεκαρχία με αναλογική εκπροσώπηση όλων των φυλών.

Μια δεύτερη και πιο κριτική ανάγνωση του κειμένου φέρει στην επιφάνεια πολλά επίμαχα στοιχεία και σημεία, τα οποία λειτουργούν και ως πρόκληση για περαιτέρω διερεύνηση μέσω της ομαδικής δραστηριοποίησης των μαθητών. Ως τέτοια στοιχεία ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω:

- Ο χώρος, ο χρόνος, το σκηνικό και η έκβαση της μάχης.
- Η μαντεία και οι μάντιες στην αρχαία Ελλάδα και σήμερα.
- Οι εορτές, οι αγώνες, οι θυσίες, οι χοροί και τα μυστήρια στην αρχαία Ελλάδα.
- Οι φιλικοί και οι συγγενικοί δεσμοί ως παράγοντες κοινωνικής συνοχής.
- Η «σκύλευση» των νεκρών και η αναίρεσή τους από το πεδίο της μάχης.
- Η κοινή μοίρα των ανθρώπων και η ματαιοδοξία του Κριτία.
- Η κατάρα και τα δεινά του εμφυλίου πολέμου.
- Η ταπεινότητα και η συντριβή στην ιδέα του μάταιου και στο φόβο της επικείμενης τιμωρίας, όταν η αίσθηση της παντοδυναμίας αποδεικνύεται φενάκη απατηλή.
- Ίσως καθυστερημένα και αργά, αλλά στο τέλος πάντα πρυτανεύει η λογική υπό το βάρος της ανάγκης ή της ανάκρουσης πρύμνης προ των εφιαλτικών αδιεξόδων και των κινδύνων για μη αναστρέψιμες, ανήκεστες βλάβες.
- Το σύστοιχο αντικείμενο και η χρονική μετοχή.
- Τα παραθετικά των επιθέτων. Η κλίση και η χρήση τους στο λόγο.
- Ο Ξενοφώντας ως αφηγητής.
- Ο ένθετος ευθύς λόγος στα πλαίσια της ιστορικής αφήγησης.

Τα θέματα αυτά, αλλά και πολλά άλλα, με τη βοήθεια των ΤΠΕ θα αναδειχθούν μέσω του συγκεκριμένου σεναρίου. Κύριο χαρακτηριστικό των υποθεμάτων του σεναρίου είναι η εναργής σχέση τους με το ίδιο κείμενο, από το οποίο εκπορεύονται

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

και στο οποίο επιστρέφουν, καθώς η προσέγγιση είναι καθαρά κειμενοκεντρική. Έτσι, παρόλο που η έμφαση επικεντρώνεται στην ποιότητα (αυτενέργεια, ανακαλυπτική μάθηση, κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση), αναδύεται η ποσοτική διάσταση και ο ωφελιμιστικός χαρακτήρας, αφού μέσα από τις δραστηριότητες καλύπτονται ικανοποιητικά και οι ανάγκες των εξετάσεων.

Εν κατακλείδι, το σενάριο στοχεύει στη διαμόρφωση ενός συνεργατικού περιβάλλοντος, ενός χώρου δυναμικής αλληλεπίδρασης ατομικών εμπειριών και συλλογικής έκφρασης, ενός καμβά προκλήσεων και ερεθισμάτων για κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση. Η επιτυχία του σεναρίου εξαρτάται από τον καλό σχεδιασμό, την προσεγμένη του προσαρμογή στα δεδομένα της τάξης και τη θετική ανταπόκριση όλων των μαθητών.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ – ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αντιληφθούν ότι η νίκη στον πόλεμο δεν «κατάγεται» με τρόπο μεταφυσικό, αλλά προκύπτει ως αποτέλεσμα της δράσης συγκεκριμένων αιτίων, συγκεκριμένων συσχετισμών και κατανομής ισχύος των εμπολέμων.
- Να αναζητήσουν πληροφορίες για τη μαντική τέχνη, να αναδείξουν τον θεόπνευστο χαρακτήρα της και να επισημάνουν τον ρόλο των μαντείων και των μάντεων στις αρχαίες κοινωνίες.
- Να ανιχνεύσουν την ύπαρξη μεταλλαγμένων μορφών μαντικής στις σύγχρονες κοινωνίες και να εξηγήσουν την αναγκαιότητα που υπηρετούν, αλλά και τη σκοπιμότητα που τις επιβάλλει και τις συντηρεί.
- Να γνωρίσουν εκδηλώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα του αρχαίου κόσμου και να κατανοήσουν τη συμβολή τους στην εδραίωση του συλλογικού πνεύματος και της κοινωνικής συνοχής. Η αδρομερής αναφορά στις σπουδαιότερες εορτές, στις θυσίες, στις λατρευτικές εκδηλώσεις και στα μυστήρια,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αναμένεται να εμπλουτίσει τις γνώσεις των μαθητών, ώστε να αναστοχαστούν και να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι εκδηλώσεις αυτές σφυρηλατούν τη συναλληλία και ενδυναμώνουν τον κοινωνικό ιστό.

- Να συνειδητοποιήσουν η φρίκη και την αγριότητα του εμφυλίου πολέμου που φέρνει αντιμέτωπους ακόμη και ανθρώπους με κοινούς πολιτικούς, κοινωνικούς, θρησκευτικούς και συγγενικούς δεσμούς.
- Με αφορμή το άδοξο τέλος του Κριτία, να κατανοήσουν ότι η ματαιοδοξία δεν κατατάσσεται στις ανθρώπινες αρετές και ότι η δύναμη δεν διαρκεί για πάντα.
- Να κατανοήσουν ότι η συμπεριφορά των νικητών απέναντι στους νεκρούς του εχθρού αναδεικνύει ταυτόχρονα και το ήθος τους, έστω κι αν πανθομολογείται ότι η σκοπιμότητα του πολέμου μεταλλάσσει και αποθηριώνει τον άνθρωπο.
- Να εντοπίσουν στον λόγο του Κλεόκριτου στοιχεία προπαγάνδας και να αποτιμήσουν τη δύναμη της στις σύγχρονες κοινωνίες.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι τύραννοι δεν έχουν τελικά φίλους, αλλά μόνο πρόσκαιρα ιδιοτελείς υποστηρικτές κι ότι, όταν η εξουσία τους κλονιστεί, μένουν τραγικά μόνοι δεχόμενοι «εξ οικείων» τα βέλη.
- Να διαπιστώσουν ότι η στάση του καθενός απέναντι σε διλήμματα υπαγορεύεται και προσδιορίζεται από τον μέχρι τώρα «βίο και πολιτεία» του, τη γενικότερη στάση ζωής και την κοσμοθεωρία του.
- Να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν ως φυσιολογική, από άποψη ψυχολογίας, την εμμονή σε τυφλή μέχρις εσχάτων αδιέξοδη αναμέτρηση εκείνων, που έχουν πρωτοστατήσει σε εγκληματικές πράξεις.
- Να συνειδητοποιήσουν την αδήριτη αναγκαιότητα να πρυτανεύει στις ανθρώπινες κοινωνίες η δικαιοσύνη και η λογική ως ελεύθερη επιλογή και έκφραση σύνεσης και ορθοφροσύνης και όχι όταν δεν υπάρχει άλλη επιλογή.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να διαμορφώσουν ταυτότητα υπεύθυνου και δημοκρατικού ατόμου, να αποδοκιμάσουν την τυραννία και τον αυταρχισμό, να υιοθετήσουν αντιπολεμική στάση και να εσωτερικεύσουν αξίες και ιδανικά που διακονούν την ειρήνη, την αλληλεγγύη και την ανθρωπιά.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με την παρούσα διδακτική πρόταση επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να κατανοήσουν τις ιδιαιτερότητες της γλώσσας και του ύφους του Ξενοφώντα και να τα συνδέσουν με τις ανάγκες της ιστορικής αφήγησης.
- Να εντοπίσουν στο κείμενο του Ξενοφώντα την παρουσία των στιγμιαίων και των εξακολουθητικών χρόνων του ρήματος και τη λειτουργία της προτερόχρονης χρονικής μετοχής και να συνδέσουν τις παραπάνω επιλογές με την κατάδειξη της λογικής και χρονικής αλληλουχίας των γεγονότων.
- Να ανιχνεύσουν την παρουσία αποσπασμάτων ευθέως λόγου σε ένα κείμενο κατ' εξοχήν αφηγηματικό και να κατανοήσουν τη λειτουργία του.
- Να αποτυπώσουν τη δομή του λόγου του Κλεόκριτου, ανιχνεύοντας την παρουσία στοιχείων ρητορικής και συγκεκριμένων λεκτικών επιλογών που υπηρετούν την επίκληση στο συναίσθημα ως βασικής μεθόδου πειθούς.
- Να εντοπίσουν τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου με βάση τα κριτήρια της νέας ελληνικής.
- Να εντοπίσουν την παρουσία των λέξεων του αρχαίου κειμένου σε ομόρριζες, παράγωγες ή σύνθετες λέξεις της νέας ελληνικής.
- Να κατανοήσουν την ελλειπτικότητα και τον τρόπο σχηματισμού του σύστοιχου αντικειμένου.
- Να ασκηθούν συστηματικά στον τρόπο σχηματισμού των παραθετικών και να αιτιολογήσουν τη χρήση του συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, ανιχνεύοντας τις προθέσεις των υποκειμένων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να κατανοήσουν τη σημασία της πολυτροπικής έκφρασης για την κωδικοποίηση και την οπτικοποίηση πληροφοριών.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να είναι σε θέση να αποδομούν τον λόγο και να επιχειρούν να διαγνώσουν σκοπιμότητες, διαθέσεις και προσθέσεις, πίσω από κάθε γλωσσική επιλογή.
- Να στέκονται κριτικά απέναντι σε λαϊκές δοξασίες και απλοϊκές παραδοχές, να τοποθετούν με αλληλουχία τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου και να ανιχνεύουν την ύπαρξη ή μη αιτιακής σχέσης ανάμεσά τους.
- Να ασκηθούν στην κατανόηση των γεγονότων μέσω της ενσυναίσθησης και να αποτιμούν τη σημασία τους και τη σπουδαιότητά τους στην κλίμακα της μικροϊστορίας αρχικά και σε επίπεδο μακροϊστορίας στη συνέχεια.
- Να είναι σε θέση να κατανοούν και να ερμηνεύουν ανθρώπινες συμπεριφορές και στάσεις και να συγκρίνουν παράλληλα ιστορικά γεγονότα.
- Να ασκηθούν στην αναγωγή του ειδικού και συγκεκριμένου σε κάτι μονιμότερο και γενικό και στην εξαγωγή ευρύτερων συμπερασμάτων για την κοινωνία και την ανθρώπινη φύση.
- Να αναζητούν την παρουσία και την αποτύπωση συγκεκριμένων γεγονότων ή καταστάσεων τόσο στο σήμερα, όσο και στον ευρύτερο χώρο της τέχνης, διευρύνοντας έτσι την οπτική τους στα πλαίσια μιας ολιστικής θεώρησης των πραγμάτων.
- Να ασκηθούν στην ομαδική εργασία, στη δοτικότητα και στον διαμοιρασμό, ώστε με τρόπο υπεύθυνο να συνεισφέρουν στην επίτευξη κοινών στόχων, αναπληρώνοντας τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις τους μέσα από τη συνεργασία και τη δυναμική αλληλεπίδραση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν αποτελεσματικά τους πόρους του διαδικτύου, αλλά και να επιλέγουν τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργική προσπέλαση των αρχαίων κειμένων.
- Να αξιοποιούν τις ΤΠΕ για την ανάλυση, επεξεργασία και διαγραμματική απόδοση του αρχαίου κειμένου.

Διδακτικές πρακτικές

Στο συγκεκριμένο σενάριο ενσωματώνονται πρακτικές παραδοσιακής διδασκαλίας συνδυασμένες με πρακτικές που απελευθερώνουν τον μαθητή και τον καθιστούν κυρίαρχο συντελεστή της διδακτικής πράξης. Συνυφαίνονται στατικά και δυναμικά στοιχεία διδασκαλίας, αφού η απεμπλοκή από τις ισχύουσες διδακτικές πρακτικές θεωρείται πρακτικά ανεφάρμοστη. Υιοθετούνται βασικές αρχές της θεωρίας του γνωστικού εποικοδομισμού (Piaget) και της υποβοηθούμενης ανακαλυπτικής μάθησης (J. Bruner) με την παράλληλη αξιοποίηση δυναμικών περιβαλλόντων που δημιουργούνται με τη βοήθεια των ΤΠΕ αλλά και τη γόνιμη αλληλεπίδραση στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Αρχικά η στοχοθεσία επικεντρώνεται στην γλωσσική κατάκτηση του κειμένου. Στην περίπτωση αυτή, ο μαθητής αυτενεργεί βέβαια, αλλά τα βήματά του είναι ως ένα σημείο καθοδηγούμενα, γιατί προέχει η ανάγκη της ορθής πρόσληψης του αρχαίου κειμένου με τους μαθητές να κινούνται πάνω σε γνώριμο κοινό έδαφος. Στη συνέχεια, και καθώς η στοχοθεσία διευρύνεται, οι ΤΠΕ μετατρέπονται σε βασικό μοχλό προώθησης της κριτικής σκέψης και μετασχηματισμού των ταυτοτήτων των υποκειμένων της διδακτικής πράξης.. Έτσι, λοιπόν, μέσα από τη λειτουργία της ομάδας, ο μαθητής καλείται να δώσει απαντήσεις σε δοσμένα ερωτήματα, αξιοποιώντας πληροφορίες και προγενέστερες γνώσεις και να συνεισφέρει στη συνεργατική παραγωγή πολυτροπικού υλικού. Μέσα από την υπεύθυνη εμπλοκή του στις ομαδικές εργασίες, αναμένεται ο μαθητής να προσεγγίζει τη γνώση διαλεκτικά, να ενισχύσει τη διάθεσή του για ανάληψη πρωτοβουλιών και να τονώσει την αυτοπεποίθησή του. Παράλληλα αναμένεται να υιοθετήσει τη στάση αυτενέργειας που επιδρά μορφωτικά, προάγοντας την ενεργητικότητα και

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αναπτύσσοντας την κρίση, τη φιλομάθεια και τη φιλοπονία. Η δημιουργική έκφραση ωστόσο, που αποτελεί βασική συνιστώσα της διδακτικής πρότασης, προϋποθέτει και τη χειραφέτηση από παγιωμένες αντιλήψεις και διδακτικά σχήματα που πολλές φορές αποτελούν τροχοπέδη για νέους πειραματισμούς και θέτουν ασφυκτικά όρια.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Τα αποσπάσματα από τα «Ελληνικά» του Ξενοφώντα, που περιέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο της Α΄ Λυκείου, μεταφέρουν τους μαθητές στην αποφράδα για την αρχαία Αθήνα περίοδο 405-403 π. Χ. Γεγονότα όμως, άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους, προσλαμβάνονται από τους μαθητές ως αυτόνομα και αυτοτελή, λόγω της μονοδιάστατης έμφασης στο γλωσσικό μέρος (μετάφραση, γραμματική, συντακτικό, λεξιλόγιο). Το γεγονός ότι κάποια αποσπάσματα διδάσκονται περιληπτικά και αποκόπτουν την οργανική συνέχεια ενδεχομένως να ενισχύει την εικόνα της αυτονομίας των αποσπασμάτων, στερώντας από τους μαθητές τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την εσωτερική και λειτουργική αλληλουχία των γεγονότων. Η ήττα στους Αιγός ποταμούς, το διπλωματικό παρασκήνιο που οδήγησε στην ταπεινωτική παράδοση, η οδυνηρή εμπειρία της τυραννίας και η αποκατάσταση της δημοκρατίας είναι γεγονότα που δεν είναι ασύνδετα μεταξύ τους.

Έχουμε, λοιπόν, μπροστά μας κείμενα που δεν είναι μόνο λέξεις, δηλαδή γλωσσικό υλικό, αλλά και ιστορία. Εκ των πραγμάτων ο εκπαιδευτικός είναι αναγκασμένος να ισορροπεί ανάμεσα στις απαιτήσεις του αναλυτικού προγράμματος σπουδών και στο επίπεδο των μαθητών του. Έτσι τις περισσότερες φορές, όχι σκόπιμα ίσως, υποτάσσει τη διδασκαλία του σε μια «φροντιστηριακού» τύπου λογική, δίνοντας την πρωτοκαθεδρία στη γλώσσα έναντι του περιεχομένου το οποίο προσεγγίζεται επιδερμικά. Η λειτουργία της τράπεζας θεμάτων που τελευταία έχει θεσπιστεί ως μέθοδος εξέτασης των μαθητών του Λυκείου αναμένεται να επιδεινώσει

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

περαιτέρω τα πράγματα, αποστραγγίζοντας τη διδασκαλία από κάθε στοιχείο καινοτομίας και δημιουργικότητας.

Επομένως, το στοίχημα για σενάριο διδασκαλίας που αξιοποιεί τις ΤΠΕ είναι κατά πόσο μπορεί να συμβάλει στην παράλληλη ανάδειξη γλώσσας και περιεχομένου και στη δημιουργία προϋποθέσεων για κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση.

Η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα (Ξενοφώντας, «Ελληνικά» 1, 18-23) διδάσκεται από το πρωτότυπο αρχαίο κείμενο και ουσιαστικά αναφέρεται στα γεγονότα δυο ημερών, δηλαδή στη μάχη της Μουνιχίας και στις εξελίξεις που διαδραματίστηκαν την επόμενη μέρα στην Αθήνα. Αντίθετα τα γεγονότα που αναφέρονται σε προηγούμενους μήνες διδάσκονται περιληπτικά από μετάφραση και κατά συνέπεια, είναι κάπως δύσκολο για τους μαθητές να κατανοήσουν την περίοδο που μεσολάβησε από την καταδίκη του Θηραμένη ως τα γεγονότα που ιστορεί η συγκεκριμένη ενότητα. Επομένως, το πρώτο που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η διασύνδεση του περιεχομένου της ενότητας με τα προηγούμενα και η εξοικείωση των μαθητών με το χώρο, τον χρόνο και τα πρόσωπα. Οι ΤΠΕ αλλά και οι πόροι που περιέχονται στο ψηφιακό σχολικό εγχειρίδιο μπορούν να αξιοποιηθούν προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Επίσης, πρέπει να γίνει σαφές ότι οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην Αθήνα με τη διάσπαση των ολιγαρχικών είναι άμεσα συναρτημένες με την έκβαση της μάχης του Πειραιά. Αυτή η διαπίστωση υπαγορεύει τη συνολική προσέγγιση του κειμένου και όχι το διδακτικό κατακερματισμό του σε επιμέρους ενότητες.

Η ανάδειξη της γλωσσικής ιδιαιτερότητας του κειμένου, η σύγκριση και η αναζήτηση μορφικών ομοιοτήτων με κείμενα προηγούμενων ενοτήτων είναι κάτι που δεν πρέπει να απουσιάζει από ένα σενάριο με ΤΠΕ. Παράλληλα, επειδή το κείμενο προσφέρει μια ευρύτατη γκάμα θεμάτων (δες την ενότητα «Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο») προς διερεύνηση, παρέχεται η δυνατότητα για ενεργή εμπλοκή των μαθητών στη διαμόρφωση της γνώσης και την ποιοτική κατάκτηση του κειμένου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Εν κατακλείδι, η διαπίστωση εγγενών αδυναμιών της παραδοσιακής διδασκαλίας, αλλά και η καταλληλότητα του κειμένου που προσφέρεται για πολυεπίπεδη αξιοποίηση των ΤΠΕ αποτελούν την αφετηρία του παρόντος σεναρίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση είναι απόλυτα εναρμονισμένη με τα ισχύοντα στο σχολείο, αφού αναφέρεται σε συγκεκριμένη ενότητα της διδακτέας ύλης. Προϋποθέτει τη διδασκαλία των προηγούμενων ενοτήτων και διδάσκεται στο χρόνο που ορίζεται από το ΑΠΣ. Αυτονομείται ωστόσο, ως προς τις επιμέρους στοχεύσεις, τα διδακτικά μέσα που προβλέπει και την ακολουθητέα μεθοδολογία. Η στόχευση παραμένει καθαρά κειμενοκεντρική και υπό την έννοια αυτή ανταποκρίνεται και στις απαιτήσεις των εξετάσεων που τείνουν πλέον να προσλάβουν τα χαρακτηριστικά των πανελλαδικών εξετάσεων μετά την πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Η προφητεία και η αυτοθυσία του μάντη, η νίκη των δημοκρατικών, ο προπαγανδιστικός λόγος του Κλεόκριτου και οι αποφάσεις του συνεδρίου είναι στοιχεία που από το ίδιο το κείμενο αναδεικνύονται ως κυρίαρχα και, φυσικά, αποτελούν και τον πυρήνα της διδακτικής πρότασης. Γύρω από αυτά τα ζητήματα όμως, αναφύεται και μια προβληματική, εγείρονται θέματα, αναδεικνύονται στάσεις και κώδικες ηθικής και κοινωνικής συμπεριφοράς, γεγονός που εκ των πραγμάτων διευρύνει και την οπτική του σεναρίου. Θα δοθεί έμφαση, στην πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου, μέσω ερευνητικών και συνθετικών δραστηριοτήτων και θα εφαρμοστούν οι αρχές της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Βέβαια, υπάρχει το ζήτημα του διδακτικού χρόνου, ωστόσο όμως οι έξι διδακτικές ώρες, που προβλέπονται, δεν θεωρούνται υπερβολικές, αφού και με τον παραδοσιακό τρόπο τόσες είναι περίπου οι διδακτικές ώρες που απαιτούνται για μια «αξιοπρεπή» προσέγγιση του κειμένου. Μάλιστα προτείνεται η υλοποίηση του σεναρίου να καλύψει χρονικό φάσμα δυο εβδομάδων, ώστε να υπάρξει χρόνος ικανός για την αφομοίωση, τη συστηματική ταξινόμηση και κριτική επεξεργασία του υλικού και τις απαραίτητες πνευματικές ζυμώσεις για τη δημιουργική έκφραση των μαθητών.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Είναι γνωστό ότι οι δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών στο επίπεδο της αρχαιογλωσσίας είναι ελάχιστες. Βέβαια, στη συγκεκριμένη ενότητα δίδεται μεγαλύτερη έμφαση στην αρχαιογνωσία, όπου τα πράγματα σε σχέση με τις ΤΠΕ είναι σαφώς καλύτερα. Οι νέες τεχνολογίες θα χρησιμοποιηθούν ως μοχλός απελευθέρωσης των δυνατοτήτων των μαθητών για κριτική σκέψη και δημιουργική έκφραση, θα συμβάλλουν στη δημιουργία ενός εικονικού χώρου αυτενέργειας και επικοινωνίας των μαθητών και θα χρησιμοποιηθούν ως μέσα άντλησης και κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών, ως μέσα συσχετισμού και ανάδειξης των πολλαπλών σχέσεων ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα ελληνική, ως μέσα διερευνητικής μάθησης και ως μέσα ανάδειξης και προβολής των παραγόμενων μαθησιακών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από το διαδίκτυο θα χρησιμοποιηθεί και το λογισμικό [«Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα»](#) για την άντληση πληροφοριών από την κοινωνική και θρησκευτική ζωή, ενώ με τη βοήθεια του παιχνιδιού που συνοδεύει το λογισμικό, οι μαθητές θα γνωρίσουν την ευρύτερη περιοχή του Πειραιά και θα εξοικειωθούν με τα τοπογραφικά δεδομένα του κειμένου. Επιπλέον, θα αξιοποιηθούν οι εφαρμογές γραφείου (MS Office, Open Office), [λογισμικό κατασκευής αυτοματοποιημένων ασκήσεων](#), λογισμικό [Movie Maker](#) και [Picasa](#). Από το διαδίκτυο θα αξιοποιηθούν κυρίως οι [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) και η [Wikipedia](#).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Α΄ Λυκείου) Βιβλίο Μαθητή: [Ξενοφώντας, Ελληνικά, 2. 4. § 18-23](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Τραγούδια-Ηχητικά αποσπάσματα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ηχητικά αποσπάσματα, [Ομήρου «Ιλιάδα»](#), ραψωδία Χ΄ (Εκτορος αναίρεσις), μετάφραση Δ. Μαρωνίτη, ερμηνεία Ρ. Πατεράκη, ζωντανή ηχογράφιση από την αίθουσα εκδηλώσεων του εθνικού θεάτρου στις 17/3/2011.

Ιστοσελίδες

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Livedpedia](#). [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

“Lexigram”:
[Θησαυρός της Ελληνικής](#) [Ελεύθερα λεξικά και εκπαιδευτικά λογισμικά].

[Το ιερατείο στην Αρχαία Ελλάδα. Οι μάντιες](#) [πηγή: Scribd].

[Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα](#) [πηγή: Λογισμικό. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Β΄ Επιπέδου για την αξιοποίηση κι εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη].

[«Μηδένα προ του τέλους μακάριζε»](#) [πηγή: Μηχανή του χρόνου].

[Μαντεία](#) [πηγή: Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας. Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

[Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας των Η. D. Liddell και R. Scott](#) [πηγή: Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

[Ζωφόρος του Παρθενώνα](#) [πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης].

[Ελευσίνα Μυστήρια](#) [πηγή: Ινστιτούτο Μείζονος Ελληνισμού].

[Θυσία](#) [πηγή: Academic Dictionaries and Encyclopedias].

[Digital Library Perseus](#) [πηγή: Tufts University].

[Τα Μαντεία](#) [πηγή: Mythological & Historical Webpage for the Youth of Europe].

[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)

[Ψηφιακό σχολείο](#)

[Φιλολογικά βήματα](#) [πρόσθετες πληροφορίες σεναρίου].

[Picasa](#) [πηγή: Λογισμικό Επεξεργασίας και Διαμοίρασης Φωτογραφιών].

[Πανελλήνιες Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου 1011. Νεοελληνική Γλώσσα.](#)

[Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Η τελευταία προσπέλαση των ιστοτόπων έγινε στις 2/06/2014. Κάποιοι από τους συνδέσμους παραπέμπουν στην αρχική σελίδα των δικτυακών τόπων].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Για την υλοποίηση του σεναρίου προβλέπονται έξι διδακτικές ώρες. Ως γνωστόν το μάθημα διδάσκεται για πέντε ώρες την εβδομάδα, από τις οποίες οι δυο είναι αφιερωμένες στο «εγχειρίδιο γλωσσικής διδασκαλίας». Προτείνεται, λοιπόν, το σενάριο να υλοποιηθεί σε διάστημα δυο εβδομάδων, ώστε να υπάρξει αρκετός χρόνος για αφομοίωση και για τις σεναριακές ζυμώσεις. Ο χώρος, μπορεί να είναι είτε η αίθουσα διδασκαλίας, με τη χρήση φορητών υπολογιστών και ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο, είτε το εργαστήριο υπολογιστών. Ήδη από τα προηγούμενα μαθήματα ο εκπαιδευτικός έχει ενημερώσει τους μαθητές του για το σενάριο και έχει προχωρήσει στον σχηματισμό των ομάδων. Πιο συγκεκριμένα, δημιουργεί πέντε ομάδες των τεσσάρων ή των πέντε μελών, ανάλογα με τη δύναμη του τμήματος, λαμβάνοντας υπόψη τις επιθυμίες των μαθητών και τη «διασπορά» των δεξιοτήτων, ώστε να εξασφαλιστούν οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την «αξιοπρεπή» λειτουργία των ομάδων. Ταυτόχρονα έχει φροντίσει κατά τη διδασκαλία της προηγούμενης ενότητας ([«ο εμπνευστικός λόγος του Θρασύβουλου»](#)) να δώσει έμφαση σε όλα εκείνα τα στοιχεία που κρίνονται απαραίτητα για την πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου της ενότητας του σεναρίου. Επιβάλλεται, λοιπόν, οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με τον χωροχρόνο, τα δρώοντα πρόσωπα και την προϊστορία. Αν κρίνει σκόπιμο, μπορεί να συστήσει στους μαθητές του, να μελετήσουν στο σπίτι [τις δυο μεταφράσεις](#), ώστε να είναι εξοικειωμένοι με το περιεχόμενο, πριν επεξεργαστούν το κείμενο γλωσσομορφικά. Γνωρίζοντας ήδη εκ των προτέρων το περιεχόμενο, θα αποφύγουν στη συνέχεια μεταφραστικά ατοπήματα υλοποιώντας σχετικές δραστηριότητες.

Η τριμερής δομή της συγκεκριμένης ενότητας είναι ευδιάκριτη. Στην πρώτη υποενότητα δεσπόζει η παρουσία του ανώνυμου μάντη, στη δεύτερη ο λόγος του Κλεόκριτου και στην τρίτη δεσπόζουν οι διεργασίες της αποκαθίλωσης του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

καθεστώς των τριάκοντα τυράννων. Για κάθε μια από αυτές τις υποενότητες, κρίνεται σκόπιμο να αφιερωθεί από μια διδακτική ώρα, αφιερωμένη στη γλωσσική κατάκτηση του κειμένου, πράγμα που επιβάλλεται και από τις ανάγκες των εξετάσεων. Είναι πολύ σημαντικό όλες οι ομάδες να ασχοληθούν με το σύνολο του κειμένου, ώστε το περιεχόμενό του, να καταστεί κοινό κτήμα όλων των μαθητών. Πρέπει να τονιστεί στους μαθητές ότι το σενάριο θα καλύψει αρκούντως όλες εκείνες τις πληροφορίες ή τα θέματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο εξέτασης στις πανελλήνιες εξετάσεις. Μεθοδολογικά επιλέγεται να δοθούν ως σημειωτικοί πόροι συγκεντρωμένες όλες εκείνες οι πληροφορίες οι οποίες (κατά την κρίση ενός έμπειρου διδάσκοντα) θα τους διευκολύνουν στην αποτελεσματική προσπέλαση του αρχαίου κειμένου.

Στις επόμενες τρεις διδακτικές ώρες, οι μαθητές, υλοποιώντας ανά ομάδα διαφορετικά φύλλα εργασίας, θα αναδειξουν μέσα από τη δημιουργική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών αθέατες πτυχές και συνιστώσες του κειμένου, τον ρόλο του ανθρώπινου παράγοντα, ιδέες, αξίες, συμπεριφορές, στάσεις και πεποιθήσεις μιας ταραγμένης εποχής, την οποία θα επιχειρήσουν να αναπλάσουν και στη συνέχεια θα τη συγκρίνουν με την εποχή μας για αναζήτηση κοινών τόπων αλλά και διαφορών.

1^η φάση (Χώρος: Εργαστήριο πληροφορικής)

Στην πρώτη φάση διάρκειας τριών (1+1+1) διδακτικών ωρών, οι μαθητές, εργαζόμενοι ομαδικά υλοποιούν κοινό φύλλο εργασίας που έχει ως κύριο άξονα τη γλωσσική κατάκτηση του κειμένου. Σε ένα ιστορικό (αφηγηματικό) κείμενο είναι πολύ σημαντικό να επιχειρείται η «κατά λέξη» μετάφραση, προκειμένου να αλιεύονται όλες εκείνες οι πληροφορίες που αποδίδουν πιστά το περιεχόμενο της ιστορικής αφήγησης, ώστε να διαπιστωθεί και η οπτική γωνία του ιστορικού. Βέβαια, κάθε μετάφραση, ενέχει αναπόδραστα και το στοιχείο της υποκειμενικότητας, αλλά στην περίπτωσή μας αυτό δεν μπορεί να επηρεάσει σε κάτι, αφού τα νοήματα είναι διαυγή.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Πριν από κάθε διδακτική ώρα ο εκπαιδευτικός, προβαίνει σε ορθή ανάγνωση του κειμένου, το οποίο καλό είναι να προβάλλει και με βιντεοπροβολέα, ώστε να υπάρξει εξοικείωση των μαθητών με το κείμενο μέσα από την αναγνωστική πρόσληψη. Για κάθε μια από τις τρεις ενότητες, δίνεται ξεχωριστό φύλλο εργασίας που περιέχει το κείμενο διαιρεμένο σε μικρότερες θεματικές ενότητες και συνοδεύεται από ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται στη μετάφραση και στην κατανόηση πρωτίστως και δευτερευόντως στη γραμματική και στο συντακτικό.

Πολλές λέξεις του αρχαίου κειμένου είναι συνδεδεμένες μέσω υπερσυνδέσεων με την «[Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott](#)» που περιέχεται στις Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα, ώστε να διευκολυνθεί η ομάδα και να μη χάνεται χρόνος. Παράλληλα, για κάθε ενότητα, υπάρχουν πρόσθετες πληροφορίες μέσω υπερσύνδεσης για την υπέρβαση κάποιων δυσκολιών που πιθανολογείται ότι θα συναντήσουν οι μαθητές. Οι ερωτήσεις είναι συγκεκριμένες και για την απάντηση καθορίζεται ο οικείος χώρος. Εννοείται ότι οι μαθητές μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους και πληροφορίες από την έντυπη ή ψηφιακή μορφή του σχολικού τους εγχειριδίου, αν αυτό τους διευκολύνει.

Το κείμενο μεταφέρθηκε στα φύλλα εργασίας και κατατμήθηκε σε υποενότητες, ώστε να υπάρχει για όλες τις ομάδες κοινό έδαφος και φυσικά για την εξασφάλιση χρόνου. Η γραμματοσειρά “palatino linotype” περιέχεται σε όλα τα λειτουργικά συστήματα, οπότε δεν θα παρατηρηθούν προβλήματα στην απόδοση του κειμένου.

Τα φύλλα εργασίας με πρόβλεψη του διδάσκοντα, βρίσκονται στην επιφάνεια εργασίας των υπολογιστών του εργαστηρίου, αλλά και σε έντυπη μορφή, τουλάχιστον δύο αντίγραφα για κάθε ομάδα.

Το φύλλο εργασίας της [1ης διδακτικής ώρας](#) περιέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση της πρώτης υποενότητας στην οποία πρωταγωνιστεί ο μάντης. Το κείμενο έχει κατατμηθεί σε έξι υποενότητες, όσες δηλαδή είναι και οι

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

περίοδοι του κειμένου. Το κείμενο, εκτός από την αποστροφή του μάντη, έχει καθαρά αφηγηματικό χαρακτήρα και δεν αναμένεται να δημιουργήσει ιδιαίτερες δυσκολίες στην προσπέλασή του. Σε όλες τις υποενότητες ζητείται από τους μαθητές η εξαγωγή της μετάφρασης και κάποια συμπληρωματική δραστηριότητα γραμματικής ή συντακτικού. Για κάποιες δραστηριότητες, που θεωρούνται δύσκολες για τους μαθητές της Α΄ Λυκείου, δίνονται κρίσιμες βοηθητικές πληροφορίες που αναμένεται να συμβάλουν στην υπέρβαση των δυσκολιών. Άλλωστε δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ενότητα, διδάσκεται περίπου στα σχολεία στα μέσα Δεκεμβρίου, οπότε οι μαθητές έχουν ήδη προχωρήσει σημαντικά σε θέματα που άπτονται της γραμματικής και της συντακτικής αναγνώρισης των όρων ενός κειμένου μέσα από τη συστηματική άσκηση στα κείμενα του Ξενοφώντα, αλλά και του «εγχειριδίου γλωσσικής διδασκαλίας».

Ο διδάσκων επιβλέπει και επεμβαίνει καθοδηγητικά κάθε φορά που κρίνει σκόπιμο. Παράλληλα, συντονίζει το έργο των ομάδων, ώστε να τηρηθούν τα χρονοδιαγράμματα. Με το τέλος της διδακτικής ώρας, φροντίζει, ώστε να αποθηκευθούν σε ασφαλείς τοποθεσίες οι εργασίες των ομάδων και να πάρει ο ίδιος αντίγραφα για μελέτη και κριτική παρατήρηση των απαντήσεων των μαθητών.

Ως [ανακεφαλαιωτική δραστηριότητα](#), προτείνεται η συμπλήρωση ενός πίνακα που αποδίδει το περιεχόμενο του κειμένου διαγραμματικά.

Οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται εδώ (και στις τρεις διδακτικές ώρες του 1^{ου} φύλλου) είναι το διαδίκτυο και ο κειμενογράφος. Το πρώτο προσφέρει άμεσα πληροφορίες και πόρους και το δεύτερο αποτελεί πεδίο άσκησης πρακτικών σύγχρονου γραμματισμού και ευνοεί την ομαδοσυνεργατική προσπάθεια.

Με το τέλος, της πρώτης διδακτικής ώρας αναμένεται οι μαθητές, μέσα από διαδικασίες αυτενέργειας να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το περιεχόμενο της πρώτης υποενότητας (προφητεία και αυτοθυσία του μάντη, η μάχη και η έκβασή της, οι απώλειες, η συμπεριφορά των νικητών και η αναίρεση των νεκρών από το πεδίο της μάχης) και να γνωρίζουν τους βασικούς άξονες της σύνταξης του κειμένου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το φύλλο εργασίας της 2^{ης} διδακτικής ώρας περιέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση της δεύτερης υποενότητας, στην οποία πρωταγωνιστεί ο κήρυκας. Το κείμενο εδώ χωρίζεται σε τρεις υποενότητες και η προσπέλασή του είναι κάπως συνθετότερη σε σχέση με το κείμενο της 1^{ης} ενότητας. Στην ενότητα αυτή δεσπόζει η διαγραμματική απόδοση του κειμένου και περιορίζεται κάπως η ενασχόληση με γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα, πέρα φυσικά από τη μετάφραση. Επειδή η ενότητα αυτή, είναι κάπως μεγαλύτερη σε έκταση, ίσως να μην επαρκέσει ο χρόνος της μιας διδακτικής ώρας. Για τον λόγο αυτό καλό είναι να αξιοποιηθούν και τα δυο διαλείμματα (πριν και μετά), ώστε να ολοκληρωθεί το φύλλο εργασίας.

Με το τέλος, της δεύτερης διδακτικής ώρας αναμένεται οι μαθητές, μέσα από διαδικασίες αυτενέργειας να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το περιεχόμενο της δεύτερης υποενότητας (ταυτότητα του Κλεόκριτου, προσφώνηση, επιτακτικά ερωτήματα, επιχειρηματολογία, επίκληση, τελική προτροπή) και να αναγνωρίζουν την παρουσία και τη σκοπιμότητα των επιθέτων υπερθετικού βαθμού που έχουν πληθωρική παρουσία στο κείμενο.

Το φύλλο εργασίας της 3^{ης} διδακτικής ώρας περιέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση της τρίτης υποενότητας στην οποία αποφασίζεται η καθαίρεση των τριάκοντα τυράννων. Το κείμενο αυτό αντιμετωπίζεται ως παράγραφος και δεν υποδιαιρείται σε ενότητες. Η συγκεκριμένη παράγραφος έχει μια αρτιότητα, ως προς τη δομή και τη μέθοδο, κάτι που πρέπει να επισημανθεί από τους μαθητές. Μέσα από συγκεκριμένες ερωτήσεις γίνεται η μετάβαση από την κατανόηση στη μετάφραση. Οι πληροφορίες που ως ψηφιακός πόρος συνοδεύουν την ενότητα κρίνονται επαρκείς για ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Μάλιστα για την καλύτερη κατανόηση του κλίματος που επικρατούσε στο συνέδριο δημιουργήθηκαν και δυο κείμενα με σκέψεις ή λόγια ανθρώπων που είχαν λόγους να επιδιώκουν τον τερματισμό ή τη συνέχιση της αιματοχυσίας. Οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν τα πρόσωπα και τη σκοπιμότητα αυτών των επιχειρημάτων, κατανοώντας έτσι

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

καλύτερα το πολιτικό κλίμα, αλλά και τις γενικότερες ζυμώσεις που έφεραν την πτώση του καθεστώτος.

Με το τέλος της τρίτης διδακτικής ώρας αναμένεται οι μαθητές, μέσα από διαδικασίες αυτενέργειας να γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό το περιεχόμενο της τρίτης υποενότητας (απομόνωση τριάκοντα τυράννων, κλίμα διένεξης και διάσπαση ολιγαρχικών, προτάσεις για σκληρή γραμμή, προτάσεις για διαλλακτικότητα, αντικατάσταση των τριάκοντα με δέκα άρχοντες), να είναι σε θέση να αποτιμούν ορθά την αρτιότητα και τη συνοχή μιας παραγράφου και να συνδέουν την έκφραση υποκειμενικής άποψης με το σύνδεσμο «ώς», όταν αυτός εισάγει δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις.

Για την αξιολόγηση του 1^{ου} φύλλου εργασίας θα ληφθεί υπόψη, η ποιότητα των απαντήσεων των μαθητών, η προθυμία τους, το συνεργατικό κλίμα, η κατανόηση του περιεχομένου των δραστηριοτήτων, η αναγκαιότητα τροποποιητικών παρεμβάσεων του διδάσκοντα, αλλά και η απάντηση τεσσάρων αυτοματοποιημένων ασκήσεων που καλύπτουν όλη τη γκάμα θεμάτων που διερευνήθηκαν στο 1^ο φύλλο εργασίας. Οι ερωτήσεις αυτές είναι εύκολες και κάθε βαθμολόγηση μεγαλύτερη του 80% βαίνει υποστηρικτική της άποψης ότι οι μαθησιακοί στόχοι του σεναρίου επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό.

Με το πέρας και της τρίτης διδακτικής ώρας, προτείνεται οι ομάδες να ανταλλάξουν φύλλα εργασίας και να τα αποστείλουν στον διδάσκοντα για έλεγχο και ανάρτηση στο διαδίκτυο. Επειδή όλοι οι μαθητές ασχολήθηκαν με κοινό φύλλο εργασίας, η ανταλλαγή φύλλων εργασίας θεωρείται αρκετή για διάχυση των αποτελεσμάτων και αλληλεπίδραση. Η σύγκληση της ολομέλειας της τάξης για παρουσίαση των εργασιών εν προκειμένω θα ήταν άνευ ουσιαστικού νοήματος.

Ενδιάμεση Δραστηριότητα

Το μάθημα διδάσκεται μία ώρα ημερησίως. Εφόσον οι τρεις ώρες του 1^{ου} φύλλου εργασίας γίνουν Δευτέρα – Τρίτη - Τετάρτη, προτείνεται την Πέμπτη και την Παρασκευή στα πλαίσια του «εγχειριδίου γλωσσικής διδασκαλίας» να διδαχθούν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που αναδείχθηκαν ως κυρίαρχα στο κείμενο της συγκεκριμένης ενότητας. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται να διδαχθούν τα παραθετικά και τα παραδείγματα να αντληθούν από το κείμενο, η σύγκριση και ο β' όρος σύγκρισης, η προτερόχρονη χρονική μετοχή και η ανάλυσή της σε χρονική πρόταση. Με τον τρόπο αυτό θα ενοποιηθεί το αρχαιογνωστικό με το αρχαιογλωσσικό στοιχείο και το περιεχόμενο του κειμένου θα καταστεί εναργέστερο.

Παράλληλα με το τέλος της εβδομάδας ο διδάσκων μοιράζει τα φύλλα εργασίας για τη δεύτερη φάση που είναι πλέον διαφορετικά για κάθε ομάδα. Η κίνηση αυτή στοχεύει στην υποκίνηση της περιέργειας των μαθητών και σε κάποια εξοικείωση με το θέμα ή ακόμη και προεργασία στο σπίτι, εντός του Σαββατοκύριακου.

Η δεύτερη φάση υλοποιείται στο σχολικό εργαστήριο σε τρεις διδακτικές ώρες, κατά προτίμηση όχι συνεχόμενες, για να παρέχεται αρκετός χρόνος για αφομοίωση και καλύτερη μεθόδευση των απαντήσεων. Για την παρουσίαση και τη διάχυση του περιεχομένου μπορεί να γίνει σύγκληση της ολομέλειας του τμήματος σε μια πρόσθετη διδακτική ώρα ή ανάρτηση σε ιστότοπο (Wiki ή Google Drive) για δημόσια προβολή και δυνατότητα σχολιασμού. Η δεύτερη επιλογή προτείνεται, καθώς έχει ως σύμμαχό της το χρόνο και παρέχει τη δυνατότητα για διαρκή βελτίωση του τελικού αποτελέσματος.

Η πρώτη ομάδα ασχολείται με τη μαντεία. Με αφορμή την καταλυτική παρουσία του μάντη στο κείμενο της ενότητας, ανατίθεται στους μαθητές της πρώτης ομάδας να μελετήσουν το φαινόμενο «μαντεία» και να δημιουργήσουν ένα σχετικό ντοκιμαντέρ, αξιοποιώντας πηγές του διαδικτύου, αλλά και της έντυπης βιβλιογραφίας, για την ενημέρωση του τμήματος. Υπάρχει πληθώρα σχετικού ψηφιακού υλικού, γεγονός που καθιστά αναγκαία την προσεκτική επιλογή των πληροφοριών. Για τον λόγο αυτό δίνονται συγκεκριμένοι σύνδεσμοι, ώστε να αποφευχθεί η άσκοπη καταπόνηση και η πιθανότητα σύγχυσης. Το αφηγηματικό μέρος του ντοκιμαντέρ οριοθετείται ως προς το περιεχόμενό του με σαφήνεια στο φύλλο εργασίας. Για τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ, διάρκειας δεκαπέντε λεπτών, θα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

χρησιμοποιηθεί το λογισμικό [Movie Maker](#) που περιέχεται σε όλους τους υπολογιστές και είναι απλούστατο στη χρήση του. Η ομάδα αυτή θα πρέπει να λειτουργήσει συντονισμένα και να ισοκατανείμει τους ρόλους. Τα τρία μέλη θα δημιουργήσουν το αφηγηματικό μέρος, το τέταρτο μέλος θα συγκεντρώσει εικόνες ή άλλο οπτικό υλικό και το πέμπτο μέλος θα ασκηθεί πάνω στο λογισμικό, θα επιλέξει τη μουσική υπόκρουση, θα αφηγηθεί το περιεχόμενο και θα το συγχρονίσει με την εναλλαγή των εικόνων. Το τελικό προϊόν που θα περιέχει και αναφορές στη σημερινή εποχή μπορεί να αναρτηθεί στο [You Tube](#) με κοινοποίηση του συνδέσμου στις υπόλοιπες ομάδες. Στην περίπτωση αυτή ο ρόλος των νέων τεχνολογιών είναι καταλυτικός, αφού χωρίς αυτές η δραστηριότητα δεν μπορεί να υλοποιηθεί. Η ποιότητα του τελικού προϊόντος, θα είναι και το τελικό κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του φύλλου εργασίας.

[Η δεύτερη ομάδα](#) ασχολείται με τον χώρο της μάχης, τα αίτια της νίκης και τη συμπεριφορά των νικητών απέναντι στους νεκρούς.

Σύμφωνα με τον Α. Μπαγιόνα («Η θεωρία της ιστορίας από τον Θουκυδίδη στον Σαρτρ»), μια ιστορική πράξη χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της πρόθεσης και επομένως αποκλείονται τα φυσικά φαινόμενα, η σχέση της με μια εποχή, με μια κοινωνία και με ένα συγκεκριμένο τόπο. Ειδικά για την τελευταία περίπτωση αναφέρει: «Ένα άλλο χαρακτηριστικό των ιστορικών πράξεων είναι ότι συμβαίνουν σε ένα ορισμένο τόπο. Ο όρος 'τόπος' αναφέρεται σε ένα γεωγραφικό χώρο, που παρουσιάζει κάποιο βασικό χαρακτηριστικό, όπως το υγρό κλίμα, ή ύπαρξη ενός ποταμού ή μιας οροσειράς...». Στην περίπτωσή μας για την κατανόηση του ιστορικού γεγονότος είναι απαραίτητη και η γνώση της τοπογραφίας. Στον τομέα αυτό θα δραστηριοποιηθεί η δεύτερη ομάδα, στην οποία αναλογούν ουσιαστικά τέσσερις δραστηριότητες. Στην πρώτη δραστηριότητα έχουν ως στόχο τη δημιουργία μιας πολυτροπικής παρουσίασης για την εξοικείωση με το χώρο και το ευρύτερο σκηνικό της μάχης. Αξιοποιούν το λογισμικό «Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Αρχαία Ελλάδα» και πιο συγκεκριμένο το διαδραστικό παιχνίδι που το συνοδεύει μέσω του

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

οποίου θα γνωρίσουν τα αξιοθέατα του αρχαίου Πειραιά. Εκτός από το λογισμικό θα αξιοποιήσουν και πληροφορίες από το ίδιο το κείμενο.

Στη δεύτερη δραστηριότητα, που στοχεύει στην κριτική σκέψη, οι μαθητές συγκρίνουν τον διαφορετικό τρόπο με τον οποίο ο Ξενοφώντας και ο Θουκυδίδης αξιολογούν τα γεγονότα. Πιο συγκεκριμένα δίνεται για σύγκριση ένα πολύ μικρό απόσπασμα από την Ιστορία του Θουκυδίδη, το οποίο θα διδαχθούν οι μαθητές στο δεύτερο τετράμηνο. Η διαφορά είναι οφθαλμοφανής και αναμένεται να εντοπιστεί εύκολα. Ως τελικό προϊόν καταλείπεται η οργάνωση μιας σχετικής παραγράφου με τη μέθοδο της σύγκρισης και της αντίθεσης, κάτι που γνωρίζουν ήδη από το μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας.

Κριτικής στόχευσης είναι και η τρίτη δραστηριότητα. Ο μάντης, μπορούσε να κάνει πετυχημένη προφητεία, εξ επαγγέλματος ή ως μελλοθάνατος. Αφού ακούσουν ηχογραφημένο απόσπασμα από την Ιλιάδα με τα τελευταία προφητικά λόγια του Έκτορα, πριν η ψυχή του ταξιδέψει στον Άδη (ραψωδία Χ) καλούνται να επιχειρηματολογήσουν για την περίπτωση του μάντη.

Η συμπεριφορά απέναντι στους νεκρούς αποτελεί αντικείμενο της τελευταίας δραστηριότητας. Η συμπεριφορά των δημοκρατικών, που δεν «σκύλευσαν» τους νεκρούς δεν θεωρείται δεδομένη, τόσο για την ιστορούμενη εποχή, όσο και για τη σύγχρονη πραγματικότητα. Έχοντας υπόψη τη συμπεριφορά του Αχιλλέα στο άψυχο σώμα του Έκτορα και του Κρέοντα που απαγορεύει την ταφή του Πολυνείκη, οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν τους λόγους που υπαγορεύουν τις αντίστοιχες συμπεριφορές και να τις συνδέσουν με το ήθος και το επίπεδο του πολιτισμικού δείκτη των κοινωνιών και να παρουσιάσουν συνολικά τα ευρήματά τους σε μια πολυτροπική παρουσίαση για ενημέρωση της τάξης.

Στις δραστηριότητες αυτής της ομάδας οι νέες τεχνολογίες αποτελούν *sine qua non* προϋπόθεση. Η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των τελικών προϊόντων αναμένεται να αποτελέσει και το ασφαλές κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του φύλλου εργασίας.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η τρίτη ομάδα έχει ως έργο της τη μελέτη του λόγου του Κλεόκριτου και των δεσμών που συνέχουν την Αθηναϊκή κοινωνία.

Ο λόγος του Κλεόκριτου, προσφέρει άφθονο υλικό για τη μελέτη και κατανόηση της πολυεπίπεδης κοινωνικής και πολιτικής ζωής του αρχαίου κόσμου. Κυρίαρχη ήταν η θέση της θρησκείας, που έκανε αισθητή την παρουσία της μέσα από μια σειρά εκδηλώσεων. Με μια πολυτροπική παρουσίαση η ομάδα θα ενημερώσει το υπόλοιπο τμήμα με συντομία για τις θυσίες, τις κυριότερες γιορτές, τα μυστήρια, την κηδεσία και την έταιρία. Η παρουσίαση θα πρέπει να συνοδεύεται και από εικονιστικό υλικό, το οποίο μπορεί να αντλήσει κανείς με σχετική ευκολία, αξιοποιώντας κριτικά και δημιουργικά την πληθώρα των διαθέσιμων ψηφιακών πόρων. Η δεύτερη δραστηριότητα θέλει τα μέλη της ομάδας να δημιουργούν ένα κατάλογο είκοσι λέξεων με πρώτο συνθετικό την πρόθεση «σύν» και το περιεχόμενο να παραπέμπει σε «συνεργασία», «συνύπαρξη», «συναλληλία». Αρωγός στην προσπάθειά τους αυτή είναι το «Επίτομο λεξικό Liddell-Scott» των «Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα» και η κριτική τους σκέψη.

Η καθημερινότητα των αρχαίων είναι ως ένα μεγάλο βαθμό αποτυπωμένη σε παραστάσεις. Μάλιστα τελευταία εμφανίζονται στο διαδίκτυο εφαρμογές 'animation' που δίνουν κίνηση και ζωή σε αυτές τις παραστάσεις. Ένα κολάζ με παραστάσεις και κριτική τοποθέτηση απέναντι στις «κινούμενες» παραστάσεις αγγείων θα είναι ο γρίφος που καλούνται να λύσουν στη συνέχεια τα μέλη της συγκεκριμένης ομάδας.

Η συμμετοχή των ατόμων στις εκδηλώσεις της πολιτείας συμβάλλει στη σύσφιξη των σχέσεων των πολιτών και σφυρηλατεί την κοινωνική συνοχή. Σήμερα κάτι τέτοιο δυστυχώς δεν συμβαίνει, με όλα τα συνεπακόλουθα. Αυτό το φαινόμενο θα απασχολήσει στη συνέχεια τα μέλη της ομάδας στο πλαίσιο μιας διαλεκτικής επικοινωνίας παρελθόντος – παρόντος που είναι χρήσιμη για την κατανόηση της περιρρέουσας πραγματικότητας. Μια απλή δραστηριότητα εντοπισμού των τεσσάρων γλωσσικών διαφορών του κειμένου της ενότητας με ένα μικρό απόσπασμα από την

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

«Ιφιφένεια εν Ταύροις» του Ευριπίδη, ολοκληρώνει το έργο και την αποστολή της 3ης ομάδας.

Ενδεχομένως, για τη συγκεκριμένη ομάδα, ο διαθέσιμος χρόνος να μην αποδειχθεί αρκετός, λόγω του μεγάλου εύρους της πρώτης δραστηριότητας. Ο διδάσκων μπορεί να επιμεληθεί ο ίδιος τον καλύτερο συντονισμό ή ακόμη και να ενσωματώσει μια υποομάδα, αν κάποιοι μαθητές περισσεύουν και δεν έχουν ήδη ενταχθεί σε κάποια ομάδα.

Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας αποκτούν υπόσταση χάρη στις νέες τεχνολογίες, η προστιθέμενη διδακτική αξία των οποίων θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των τελικών προϊόντων αναμένεται να αποτελέσει και το ασφαλές κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του φύλλου εργασίας.

Η τέταρτη ομάδα μελετά τις επιλογές και τον τρόπο γραφής του συγγραφέα. Μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα, προβάλλουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της γραφής του Ξενοφώντα, τα οποία δίνονται ως σημειωτικοί πόροι στους μαθητές μέσα από βιβλιογραφικές παραπομπές. Οι μαθητές της ομάδας αυτής καλούνται να επιβεβαιώσουν τα χαρακτηριστικά αυτά μέσα από κειμενικές αναφορές. Η δραστηριότητα, δεν είναι δύσκολη, ωστόσο απαιτείται αυστηρή κατανόηση του περιεχομένου των δυο βιβλιογραφικών πηγών και συστηματική αναζήτησή τους στο υπό εξέταση κείμενο. Με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, οι μαθητές θα αξιολογήσουν καλύτερα τον Ξενοφώντα ως ιστορικό και αφηγητή. Ένα από τα σχήματα που επιλέγει ο Ξενοφώντας είναι και η μετάπτωση του πλαγίου λόγου σε ευθύ, όταν κάποια γεγονότα κρίνονται ως αξιόλογα ή σημαντικά. Παρόμοια μετάπτωση παρατηρήθηκε στη δίκη του Θηραμένη και είναι σε απόλυτη γνώση των μαθητών. Μια σύγκριση ανάμεσα στον λόγο του Κλεόκριτου και στον λόγο του Θηραμένη στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, αναμένεται να οξύνει την κριτική ικανότητα των μαθητών και να τους οδηγήσει σε γενικότερα συμπεράσματα για τον ιστορικό και τις επιλογές του.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο λόγος του Κλεόκριτου, επιστρατεύει όλες τις μορφές πειθούς, πλην της επίκλησης στην αυθεντία. Αν και έχει τη μορφή του πηγαίου ξεσπάσματος, είναι κατά βάθος ένας λόγος αποκάλυπτα προπαγανδιστικός. Οι μαθητές, βέβαια, δεν γνωρίζουν τους τρόπους πειθούς, αλλά δεν χρειάζεται να τους παραπέμψουμε σε πηγές. Τις έννοιες της «λογικής» και του «συναισθήματος» ας τις προσλάβουν με βάση το περιεχόμενο των λέξεων. Άλλωστε το μείζον, εν προκειμένω, είναι η ανίχνευση και η ανάδειξη των προπαγανδιστικών στοιχείων του λόγου του Κλεόκριτου.

Η τελευταία ερώτηση κινείται ουσιαστικά εκτός ΤΠΕ, αφού είναι μια καθαρή ερώτηση κρίσεως. Πιο συγκεκριμένα ζητείται από τους μαθητές να πιθανολογήσουν επιχειρηματολογώντας την αποτελεσματικότητα του λόγου του Κλεόκριτου λαμβάνοντας υπόψη τα γεγονότα που ακολούθησαν.

Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες σε περιορισμένη κλίμακα και κινούνται πιο κοντά στα παραδοσιακά διδακτικά πρότυπα. Η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των τελικών προϊόντων, αναμένεται να αποτελέσει και το ασφαλές κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του φύλλου εργασίας.

[Η πέμπτη ομάδα](#) προσεγγίζει την ενότητα με φιλοσοφικό μανδύα, προχωρώντας σε γενικές διαπιστώσεις και κρίσεις που αφορούν την ανθρώπινη φύση.

Με την πρώτη δραστηριότητα, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν τα ιδεολογικά στοιχεία του κειμένου και να τα αποδώσουν διαγραμματικά. Η σύγκριση του θανάτου του Θηραμένη και του Κριτία με διαφορά ελάχιστων εβδομάδων επαναφέρει με τρόπο επιτακτικό σκέψεις για την κοινή μοίρα των ανθρώπων και την ανάγκη για έναν βίο ενάρετο, για αλληλεγγύη και ανθρωπιά. Η δεύτερη, λοιπόν, δραστηριότητα έχει ως επίκεντρο την αποφθεγματική διατύπωση του Σόλωνα «μηδένα πρό του τέλους μακάριζε» Η ενσυναίσθηση είναι βασική παράμετρος για την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων. Οι εναπομείναντες τύραννοι, μετά τον θάνατο του Κριτία, βιώνουν με δραματικό τρόπο το «δρῦός πεσούσης πᾶς ἀνήγ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ξυλεύεται» και αναπόδραστα οδηγούνται στην απομόνωση και την αποκαθίλωση. Οι υπόλοιποι που συμπληρώνουν τον κατάλογο των «τρισχλίων» ανάλογα με τη συμμετοχή τους στα εγκλήματα, τοποθετούνται απέναντι στις διαγραφόμενες εξελίξεις. Η τρίτη, και τελευταία δραστηριότητα, ενσυναισθητικού χαρακτήρα έχει σχέση με τη δημιουργία δυο κειμένων, μέσω των οποίων θα καταστεί εναργέστερο το κλίμα που επικράτησε στο συνέδριο που αποφάσισε την καθαίρεση των τριάκοντα.

Οι δραστηριότητες αυτής της ομάδας, αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες περισσότερο σε επίπεδο συγγραφής και ελάχιστα ως ερευνητικό εργαλείο, λόγω της φύσης των θεμάτων που αναδεικνύονται. Η τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων και η ποιότητα των τελικών προϊόντων, αναμένεται να αποτελέσει και το ασφαλές κριτήριο αξιολόγησης τόσο της ομάδας όσο και του ίδιου του φύλλου εργασίας.

Εφόσον υπάρχει άνεση χρόνου, οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια με σύντομες εισηγήσεις που δεν πρέπει να κινούνται πέραν του δωδεκαλέπτου. Στην περίπτωση αυτή, καλό είναι να ακολουθήσει και σύντομη συζήτηση για καταγραφή των προβλημάτων και των αστοχιών που αναδείχθηκαν από την εφαρμογή του σεναρίου με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και ανατροφοδότηση. Σε περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα χρόνου, οι εργασίες με επίβλεψη του διδάσκοντα αναρτώνται σε διαδικτυακό χώρο, με τη δυνατότητα για σχολιασμό ή βελτιωτικές προτάσεις.

Η αξιολόγηση του σεναρίου μπορεί να γίνει και με τη συμπλήρωση ανώνυμου ερωτηματολογίου από τους μαθητές, ωστόσο η ίδια η εφαρμογή αλλά και η ποιότητα των εργασιών που θα παράξουν οι μαθητές, αποτελούν τον αμερόληπτο κριτή και το αδιάψευστο τεκμήριο της αποτίμησής του.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1ο φύλλο εργασίας (1η διδακτική ώρα)

Α) «Ταῦτα δ' εἰπὼν καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἤσυχίαν εἶχε».

Πληροφορίες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο, να κάνεις πλήρη συντακτική ανάλυση και να αναλύσεις τις μετοχές σε ισοδύναμες δευτερεύουσες προτάσεις. Ποιο είναι το δρών υποκείμενο;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΜΕΤΟΧΩΝ:

Υποκείμενο των προηγούμενων ενεργειών είναι ο Θ...

Β) «καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι, πρὶν [ἂν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείη».

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο και να κάνεις πλήρη συντακτική ανάλυση.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:

Γ) «ἐπειδὴν τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν, ἔφη, ἡμεῖς, νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις ἔμοι μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ.»

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο και να χαρακτηρίσεις από συντακτική άποψη τους όρους που βρίσκονται σε πτώση δοτική.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΔΟΤΙΚΩΝ :

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δ) «καὶ οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος ἐμπεισῶν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαιπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλου».

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το προηγούμενο κείμενο και να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

ἐψεύσατο	β' ενικό ευκτικής ενεστώτα	→ ψεύδοιο	Απαρέμφατο παρακειμένου	→
ἀνέλαβον	τον ίδιο τύπο στον παρακείμενο	→ ἀνειλήφασιν	β' ενικό προστακτ. ιδίου χρόνου	→
ἀποθνήσκει	τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα	→	Απαρέμφατο παρακειμένου (2)	→
κατεδίωξαν	τον ίδιο τύπο στον υπερσυντέλικο	→	γ' ενικό προστακτ. ιδίου χρόνου	→
τῇ διαβάσει	κλητική ενικού	ᾧ	δοτική πληθυντ.	ταῖς

Πρόσθετη οδηγία: Για τη συμπλήρωση του πίνακα μπορείς να χρησιμοποιήσεις τον παρακάτω [σύνδεσμο](#) (όχι πάνω από 1 φορά) αλλά και [εδώ](#).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ε) «ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἴππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περι ἑβδομήκοντα. καὶ τὰ μὲν ὄπλα ἔλαβον, τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν».

Δραστηριότητα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Να μεταφράσεις το παραπάνω απόσπασμα και να εντοπίσεις τις γενικές διαιρετικές του αποσπάσματος. Στη συνέχεια, να δημιουργήσετε έναν αλφαβητικό κατάλογο με τα ονόματα των τριάκοντα τυράννων αντλώντας στοιχεία από [εδώ](#)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ:

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ 30 ΤΥΡΑΝΝΩΝ:

ΣΤ) «ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς [ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες](#) ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο».

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να μεταφράσεις το παραπάνω κείμενο και να προχωρήσεις σε πλήρη συντακτική ανάλυση.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:

Τελική Δραστηριότητα 1^{ης} διδακτικής ώρας

Αν συμφωνείτε με τη διαγραμματική απόδοση του κειμένου που περιέχεται στην αριστερή στήλη, να αντιγράψετε το αντίστοιχο τμήμα του αρχαίου κειμένου στη δεξιά στήλη. Αν δεν συμφωνείτε, κάντε τις αναγκαίες τροποποιήσεις ή προσαρμογές.

<i>Ενέργειες Θρασύβουλου</i>	
<i>Προφητεία μάντη</i>	
<i>Επαλήθευση προφητείας</i>	
<i>Η μάχη</i>	
<i>η έκβαση της μάχης</i>	
<i>Απώλειες</i>	
<i>Η συμπεριφορά των νικητών</i>	
<i>Απόδοση των νεκρών</i>	

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

<i>Ευκαιρία για συζήτηση.</i>	
-------------------------------	--

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1^ο φύλλο εργασίας (2^η διδακτική ώρα)

Α) Κλεόκριτος δὲ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὐφῶνος ᾶν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν·

«Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχῆκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κекινδυνεύκαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας».

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να συμπληρώσετε στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο περιεχόμενο του αρχαίου κειμένου που συστοιχεί στον πλαγιότιτλο της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Ταυτότητα του ομιλητή	
Προσφώνηση	
Αμείλικτα ερωτήματα	
Επιχειρηματολογία (μέν)	
Επιχειρηματολογία (δε)	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Β) πρὸς θεῶν πατρῶν καὶ μητρῶν καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἑταιρίας, πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδοῦμενοι καὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπους παύσασθε ἄμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

άνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἱ ἰδίων κερδέων ἔνεκα ὀλίγον δεῖν πλείους [ἀπεκτόνασιν](#) Ἀθηναίων ἐν ὀκτῶ μηνσὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες.

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να συμπληρώσετε στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο περιεχόμενο του αρχαίου κειμένου που συστοιχεί στον πλαγιότιτλο της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Επίκληση	
1 ^η προτροπή	
2 ^η προτροπή	
Σύγκριση απωλειών	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Γ) «ἐξὸν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ [πολιτεύεσθαι](#), οὗτοι τὸν πάντων αἰσχιστόν τε καὶ χαλεπώτατον καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἔχθιστον καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. ἀλλ' [εὖ](#) γε μέντοι [ἐπίστασθε](#) ὅτι καὶ τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔστιν οὖς πολλὰ κατεδακρύσαμεν.» Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' αὐτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ».

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Να απαντήσετε σύντομα (στη νέα ελληνική) στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο ερώτημα της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

<i>Ποια δυνατότητα υπήρχε και πώς τελικά κατέληξαν τα πράγματα;</i>	
<i>Ποια είναι τα επίθετα που χαρακτηρίζουν τον εμφύλιο πόλεμο και σε ποιο βαθμό βρίσκονται;</i>	
<i>Ποια είναι η πρόσθετη πληροφόρηση;</i>	
<i>Ποιές ήταν οι πρώτες αντιδράσεις μετά το λόγο του Κλεόκριτου;</i>	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1^ο φύλλο εργασίας (3^η διδακτική ώρα)

«τῆ δ' ὕστεραία οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, [πανταχοῦ](#) διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον ὡς οὐ χρεῖη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἠδικηκέναι, αὐτοὶ τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. καὶ τὸ τελευταῖον ἐκείνους μὲν καταπαῦσαι, ἄλλους δὲ καὶ εἶλοντο δέκα, ἓνα ἀπὸ φυλῆς».

Πληροφορίες

Δραστηριότητα

Να απαντήσετε σύντομα (στη νέα ελληνική) στη δεξιά στήλη το αντίστοιχο ερώτημα της αριστερής στήλης και στη συνέχεια να προχωρήσετε στη μετάφραση του αποσπάσματος:

Ποιες λέξεις προσδιορίζουν το χρόνο και το χώρο;	
Ποιες επίθετα αποδίδουν την απομόνωση των 30 τυράννων;	
Σε πόσες ομάδες χωρίστηκαν οι τρισχίλιοι και με ποιο γνώμονα;	
Σε ποια κατηγορία και γιατί θα ανήκε κάποιος που ἔλεγε αυτά (1) ή αυτά (2) ;	
Ποια είναι η τελική απόφαση;	
Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της συγκεκριμένης παραγράφου;	
Να βρείτε δυο δευτερεύουσες ειδικές	

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

*προτάσεις και να αιτιολογήσετε την εισαγωγή
και την εκφορά τους.*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Τελική δραστηριότητα 1^{ου} φύλλου εργασίας

Να υλοποιήσετε τις παρακάτω ψηφιακές δραστηριότητες

- **Σταυρόλεξο**
- **Ομόρριζες λέξεις**
- **Γραμματική**
- **Μετάφραση**

Αποστολή φύλλων εργασίας στον διδάσκοντα για έλεγχο και ανάρτηση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2ο φύλλο εργασίας (4^η, 5^η και 6^η διδακτική ώρα)

Ο Μάντης (Ομάδα 1^η)

Ο ρόλος του ανώνυμου μάντη προβάλλει πρωταγωνιστικός και η προφητεία του καθοριστική. Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω πηγές του διαδικτύου ([1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#)) από τις σελίδες 264-271 του βιβλίου του [Robert Flaceliere](#) («Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων») και από τις [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#), να δημιουργήσετε ένα δεκαπεντάλεπτο ντοκιμαντέρ (αφήγηση και εικόνες με τη βοήθεια του λογισμικού [Movie Maker](#) που είναι ενσωματωμένο στα σύγχρονα λειτουργικά των υπολογιστών), για να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας. Στο ντοκιμαντέρ θα παρέχονται στοιχεία για τον θεόπνευστο χαρακτήρα της μαντικής, σύντομες πληροφορίες για τα είδη της, τα σημαντικότερα μαντεία και σύντομο βιογραφικό των πιο σπουδαιών μάντεων (Κάλχας, Τειρεσία, Θεονόη, Κασσάνδρα, Λαοκόοντας, Έλενος, Πυθία). Επίσης, να γίνει αναφορά στην πιο συνηθισμένη κατηγορία εναντίον των μάντεων με τεκμηρίωση από την αρχαία ελληνική γραμματεία. (Ομήρου, «Ιλιάς» Α΄ 106 κ.ε. Σοφοκλέους, «Αντιγόνη» 1033 κ.ε). Το ντοκιμαντέρ θα ολοκληρωθεί με αναφορές στη σύγχρονη εποχή. Πιο συγκεκριμένα να γίνεται λόγος για τις σύγχρονες μορφές μαντείας, τη σκοπιμότητα που υπηρετούν και τις ουσιώδεις διαφορές με τη μαντεία των αρχαίων χρόνων. Μπορείτε επίσης να συμπεριλάβετε οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θεωρείτε ότι θα μπορούσε να εμπλουτίσει την εργασία σας. Αν κρίνετε σκόπιμο, μπορείτε να συνοδεύετε την αφήγησή σας με ταιριαστή μουσική υπόκρουση της αρεσκείας σας.

Ο Μάντης (Ομάδα 2^η)

1. Μέσω του παιχνιδιού που συνοδεύει το λογισμικό «[Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα](#)», επισκεφθείτε τα σπουδαιότερα αξιοθέατα του αρχαίου Πειραιά, κρατώντας σύντομες σημειώσεις για το καθένα και αναλυτικές για τον χώρο στον οποίο έγινε η μάχη. Αφού αξιοποιήσετε και τις τοπογραφικές πληροφορίες που περιέχονται στον εμπνευστικό λόγο του [Θρασύβουλου](#) που προηγήθηκε, να ανασυνθέσετε το σκηνικό της μάχης, ώστε να γίνουν κατανοητά τα αίτια της νίκης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

των επαναστατών. Στη συνέχεια, να δημιουργήσετε μια παρουσίαση (15-20 διαφανειών), για να γνωρίσουν και οι συμμαθητές σας τα αξιοθέατα του Πειραιά, το χώρο της μάχης (Μουνιχία), τις θέσεις και τις δυνάμεις των αντιπάλων.

2. Στο κείμενο φαίνεται να είναι καταλυτικός ο ρόλος της μοίρας και η νίκη να έρχεται ως αποτέλεσμα συνωμοσίας θεϊκών ή μεταφυσικών δυνάμεων. Εσείς, ποιο πιστεύετε ότι ήταν το αίτιο της νίκης των δημοκρατικών, η συμβουλή του μάντη ή οι ευρύτεροι συσχετισμοί των αντιπάλων; Ο Θουκυδίδης, σε ένα απόσπασμα (Ιστορία, Γ 74) που θα δείτε στο δεύτερο τετράμηνο για μια αντίστοιχη περίπτωση αναφέρει:

«Διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὖθις γίγνεται καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προύχων· αἶ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον».

[Μετάφραση: Στ. Παπακωνσταντίνου «Ἐπειτα ἀπὸ διάλειμμα μιας μέρας, ξαναγίνεται μάχη και νικούν οι δημοκρατικοί, καθώς οι θέσεις τους ήταν πιο οχυρωμένες και υπερείχαν αριθμητικά. Εξάλλου τους βοήθησαν αποφασιστικά και οι γυναίκες, χτυπώντας με τόλμη ἀπὸ τα σπίτια τους με πήλινα σκεύη και υπομένοντας το θόρυβο της μάχης, ξεπερνώντας τη φύση τους»]

Μετά ἀπὸ αὐτὸ να προχωρήσετε σε μια πρώτη σύγκριση - αξιολόγηση των δύο ιστορικών, συνθέτοντας μια σύντομη παράγραφο (70-90 λέξεων) με τη μέθοδο της σύγκρισης- αντίθεσης.

3. Στην αρχαιότητα υπήρχε η άποψη ότι οι μελλοθάνατοι έχουν προφητικές ικανότητες. Αφού ακούσετε το [ηχογραφημένο απόσπασμα](#), ἀπὸ την Ιλιάδα, να τεκμηριώσετε τη συγκεκριμένη άποψη και να εξηγήσετε επιχειρηματολογώντας, αν αὐτὸ ἰσχύει και στην περίπτωση του μάντη.

4. Οι δημοκρατικοί, μετὰ τη νίκη τους πήραν μόνο τα όπλα και δεν «σκύλευσαν» τους νεκρούς. Αφού ακούσετε το [ηχογραφημένο απόσπασμα](#) ἀπὸ την Ιλιάδα και αφού μελετήσετε το [απόσπασμα](#) ἀπὸ την Αντιγόνη του Σοφοκλή (στίχοι 18-38), να αναζητήσετε τους λόγους ή τα κίνητρα που αιτιολογούν τη μια ή την άλλη συμπεριφορά. Αφού αναζητήσετε και στη σύγχρονη εποχή παρόμοιες συμπεριφορές,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

να συνθέσετε μια σύντομη παρουσίαση, (8-10 διαφανειών) σχετικά με το θέμα. Μια από τις διαφάνειες να επεξηγεί τη φράση «περιύβριση μνήμης νεκρού». Να συνοδεύετε τις διαφάνειες με σχετικές εικόνες (από το χώρο της τέχνης), όπου αυτό είναι εφικτό.

Ο Κήρυκας (Ομάδα 3^η)

1. Ο Κλεόκριτος, σύμφωνα με τον Ξενοφώντα, είναι «*κῆρυξ τῶν μυστῶν, μάλα εὖφωνος*». Στο επίθετο «*εὖφωνος*», θα δίνετε την έννοια του «καλλίφωνος» ή του «βροντόφωνος». Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. Παράλληλα να αναζητήσετε πληροφορίες και να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας μέσω μιας πολυτροπικής παρουσίασης (15-20 διαφανειών) για τα παρακάτω θέματα, στα οποία αναφέρεται ο Κλεόκριτος: α) Θυσίες β) Εορτές γ) Μυστήρια δ) Κηδεστία ε) έταιρία. Μπορείτε να αξιοποιήσετε, εκτός των άλλων, την ενότητα «Θρησκεία- Θρησκευτικός βίος» του λογισμικού «[Δημόσιος βίος στην αρχαία Ελλάδα](#)», τις σελίδες 242-264 του βιβλίου του [Robert Flaceliere](#) («Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων») και την ελληνική [wikipedia](#) και τους παρακάτω συνδέσμους: [\(1\)](#) [\(2\)](#) [\(3\)](#) [\(4\)](#) [\(5\)](#) [\(6\)](#)
2. Ο Κλεόκριτος, τονίζει τους κοινούς δεσμούς των Αθηναίων χρησιμοποιώντας λέξεις σύνθετες με πρώτο συνθετικό την πρόθεση «συν». Να βρείτε αυτές τις λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους. Στη συνέχεια αξιοποιώντας το [λεξικό Liddell Scott](#) των Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα ([λήμμα συ%](#)) να βρείτε κι άλλες παρόμοιες σύνθετες λέξεις, ώστε μαζί με τις λέξεις του κειμένου να σχηματιστεί κατάλογος 20 λέξεων.
3. Εικόνες από την κοινή συμβίωση και την κοινωνική ζωή αποτυπώνονται συνήθως ανάγλυφα σε μάρμαρο ή ως παραστάσεις σε αγγεία. Να δημιουργήσετε ένα κολάζ (με τη βοήθεια του λογισμικού [Picasa](#)) με εικόνες παραστάσεων που θα αντλήσετε από το [διαδίκτυο](#). Ξένο πανεπιστήμιο δημιούργησε «κινούμενες» παραστάσεις αγγείων. Αφού παρατηρήσετε το σχετικό βίντεο ([συγχορευτές](#)) να σχολιάσετε θετικά ή αρνητικά το εγχείρημα.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4. Στο μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας για τις [πανελλήνιες εξετάσεις 2011](#), δόθηκε η παρακάτω άσκηση: «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 60 - 80 λέξεων το περιεχόμενο της παραπάνω περιόδου. Στις μέρες μας, σε αντίθεση με την αρχαιότητα, οι εκδηλώσεις που σφυρηλατούν την ενότητα και την κοινωνική συνοχή είναι σπάνιες, όπως και η συμμετοχή των πολιτών, γεγονός που συμβάλει στη γιγάντωση του ατομικισμού και στην υπονόμευση του συλλογικού πνεύματος. Να ετοιμάσετε μια σύντομη προφορική εισήγηση επιχειρηματολογώντας υπέρ της προηγούμενης άποψης, τονίζοντας την ανάγκη για σεβασμό των παραδόσεων.

5. Το παρακάτω απόσπασμα είναι από την «Ιφιγένεια εν Ταύροις» του Ευριπίδη, στίχοι 709-711. Ο Ορέστης απευθύνεται στον Πυλάδη, συγκινημένος από την ευγενική του χειρονομία.

ᾧ συγκυναγὲ καὶ συνεκτραφεὶς ἐμοί,

ᾧ πόλλ' ἐνεγκῶν τῶν ἐμῶν ἄχθη κακῶν.

ἡμᾶς δ' ὁ Φοῖβος μάντις ᾧν ἐψεύσατο·

«Φίλε που στο κυνήγι βγαίναμε μαζί, που μεγαλώσαμε μαζί, που τόσα βάρη σήκωσες για τις δικές μου συμφορές, εμάς ο Απόλλωνας, αν και μάντης, μας ξεγέλασε!»

[Μετάφραση: Στάθης Παπακωνσταντίνου].

Βρείτε τέσσερις γλωσσικές ομοιότητες του συγκεκριμένου αποσπάσματος με το κείμενο της ενότητας.

1^η ομοιότητα	
2^η ομοιότητα	
3^η ομοιότητα	
4^η ομοιότητα	

Ο Κήρυκας και ο Ιστορικός (Ομάδα 4^η)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αφού μελετήσετε [τα αποσπάσματα](#) με τίτλο «Αφήγηση και ιστορική αντίληψη στον Ξενοφώντα» (Narrative Manner and Xenophon’s More Routine Hellenica 342 Vivienne Gray) και «Τα αξιομνημόνευτα γεγονότα» (The Construction of Meaning in the First Three Historians Carolyn Dewald Σελ. 92-93), να επαληθεύσετε όσες περισσότερες απόψεις μπορείτε κάνοντας συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο της συγκεκριμένης ενότητας και να αξιολογήσετε τον Ξενοφώντα γενικότερα ως ιστορικό. Τα συγκεκριμένα αποσπάσματα αντλήθηκαν από το [διαδίκτυο](#).

1. Στην ιστορία του Ξενοφώντα συνηθίζεται η παρουσία ένθετου ευθέος λόγου η έκταση του οποίου ποικίλλει ανάλογα με τη σπουδαιότητα που αποδίδει ο ιστορικός στο γεγονός. [Στο κείμενό μας](#) έχουμε τη σύντομη αναφορά στα λόγια του μάντη και την εκτεταμένη αναφορά στον λόγο του Κλεόκριτου. Κάτι αντίστοιχο παρακολούθησαμε και στη [δίκη του Θηραμένη](#). Εκεί ο ιστορικός καταγράφει σε ευθύ λόγο την κυνική παρέμβαση του Κριτία και την απέλπιδα προσπάθεια του Θηραμένη να πείσει τους βουλευτές να μην επιτρέψουν το δικαστικό πραξικόπημα. Να εντοπίσετε τις συγκεκριμένες τέσσερις αναφορές και να τις συγκρίνετε ανά ζεύγη, ως προς τη σπουδαιότητα, την έκταση, τις γλωσσικές επιλογές και την αποτελεσματικότητά τους. Το αποτέλεσμα να το καταγράψετε σε πίνακα με την παρακάτω μορφή.

<i>Ευθύς λόγος</i>	<i>Σπουδαιότητα</i>	<i>Έκταση</i>	<i>Γλωσσικές επιλογές</i>	<i>Αποτελεσματικότητα</i>
1.				
2.				
3.				
4.				

2. Με τα εμβόλιμα δραματικά επεισόδια, που παρεμβάλλει ο Ξενοφώντας η δράση μετατοπίζεται από τις συλλογικότητες σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Ο λόγος του Κλεόκριτου, αν και αυθόρμητος, δεν φαίνεται πρόχειρος και περιέχει στοιχεία επίκλησης στο συναίσθημα, στη λογική και στοιχεία [προπαγάνδας](#). Εκτός από τα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

δομικά στοιχεία του λόγου, να εντοπίσετε τα συγκεκριμένα στοιχεία και στη συνέχεια να αποτιμήσετε τον λόγο του Κλεόκριτου ως προς την αληθοφάνεια και την πειστικότητά του, σε ένα σύντομο κείμενο επιχειρηματολογίας. Για την απάντησή σας μπορείτε να αξιοποιήσετε και πληροφορίες που περιέχονται στα [ερμηνευτικά σχόλια](#) του σχολικού σας εγχειριδίου.

3. Να χαρακτηρίσετε τον Κλεόκριτο με πέντε αντιπροσωπευτικά επίθετα και να συνδέσετε ή να αποσυνδέσετε επιχειρηματολογώντας τη συνέχεια των γεγονότων με την ιδιότυπη παρέμβασή του την ώρα της αναίρεσης των νεκρών.

Η πτώση των τυράννων (Ομάδα 5^η)

1. Στην ενότητα που μελετήσαμε, κάποια από τα ιδεολογικά στοιχεία, που αναδεικνύονται ως κυρίαρχα, είναι τα εξής:

- Το θρησκευτικό στοιχείο είναι πολύ έντονο και ο ρόλος της θρησκείας καθοριστικός όχι μόνο στις αρχαίες αλλά και τις σύγχρονες κοινωνίες.
- Η αυταπάτηση και η διάθεση προσφοράς για χάρη του κοινωνικού συνόλου είναι πράξη εξόχως συγκινητική και λειτουργεί παραδειγματικά. Ο ρόλος των μνημείων είναι διπλός: ανάμνηση επομένως υστεροφημία και παράδειγμα προς μίμηση.
- Οι άνθρωποι αποδεικνύουν το ήθος τους με τις πράξεις τους και ο πόλεμος, όσο σκληρός κι αν είναι, δεν πρέπει να παραβιάζει πανάρχαιες παραδόσεις, που υπαγορεύουν τον σεβασμό στους νεκρούς.
- Ο κοινωνικός ιστός ενδυναμώνεται μέσα από θρησκευτικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς δεσμούς που ενώνουν αρμονικά τους πολίτες.
- Ο εμφύλιος πόλεμος, κατάρα της ελληνικής φυλής, είναι η πιο ακραία και αποκρουστική μορφή πολέμου.
- Ποτέ δεν είναι αργά για την επικράτηση της λογικής.

Να αναδιατυπώσετε, τουλάχιστον ένα από αυτά, ώστε να καταστεί ευρύτερο και να συμπληρώσετε τον πίνακα με άλλα τρία ιδεολογικά στοιχεία που εσείς εντοπίσατε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

<i>Αναδιτύπωση</i>	
<i>1^ο πρόσθετο ιδεολογικό στοιχείο</i>	
<i>2^ο πρόσθετο ιδεολογικό στοιχείο</i>	
<i>3^ο πρόσθετο ιδεολογικό στοιχείο</i>	

2. Στην προηγούμενη ενότητα ([δίκη του Θηραμένη](#)) παρακολούθησαμε τον Κριτία, να συμπεριφέρεται, με έπαρση και κυνική αλαζονεία και να παραβιάζει ωμά τους νόμους που η ομάδα του θέσπισε. Στην ενότητα αυτή, αναφέρεται απλά ο θάνατός του. Αντίθετα, ένας ανώνυμος μάντης και ένας κήρυκας φαίνεται να «κλέβουν την παράσταση». Για τον θάνατο του Θηραμένη, ο Ξενοφώντας, αφιέρωσε αρκετές γραμμές από την ιστορία του, φροντίζοντας μάλιστα να τον «αποκαθάρει» από τις κηλίδες που τον στιγματίσαν, όταν πρωταγωνίστησε στις διπλωματικές διεργασίες για την παράδοση της Αθήνας (404 π. Χ.). Για τον Κριτία, την ψυχή του τυραννικού καθεστώτος, καμιά αναφορά. Πιστεύετε ότι στην περίπτωσή αυτή, μπορεί να εφαρμοστεί το [«μηδένα πρό του τέλους μακάριζε»](#) του Σόλωνα; Να συγκρίνετε, λοιπόν, τον θάνατο των δυο ανδρών και να προχωρήσετε (σε ένα κείμενο 150 -200 περίπου λέξεων) στην εξαγωγή γενικότερων συμπερασμάτων για την ανθρώπινη φύση και την κοινή μοίρα, τονίζοντας την ανάγκη ο άνθρωπος να παραμένει ενάρετος και σώφρων αποφεύγοντας την απληστία και τη ματαιοδοξία.

3. Πιστεύετε ότι ο θάνατος του Κριτία, ο λόγος του Κλεόκριτου ή κάποιος άλλος παράγοντας συνετέλεσε στη διάσπαση των ολιγαρχικών και στην πτώση του λαομίσητου καθεστώτος των τριάκοντα; Αφού απαντήσετε τεκμηριωμένα στο παραπάνω ερώτημα, στη συνέχεια, να γράψετε δυο σύντομα κείμενα:

A) Τον μονόλογο ενός «ερήμου καί ταπεινοῦ» από τους τριάκοντα.

B) Τον διάλογο ανάμεσα σε κάποιον πολίτη «ὄστις ἐπεποιήκει τι βιαιότερον» και εύλογα φοβάται και σε κάποιον «ὄστις ἐπίστευε μηδὲν ἡδικηκέναι» και εύλογα αναλογίζεται ως που θα φτάσουν τελικά τα πράγματα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το κύριο νόημα που πρέπει να αναδειχθεί μέσα από τους διαλόγους είναι ότι τελικά οι τύραννοι δεν έχουν φίλους ([«δρυός πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται»](#)) κι ότι ποτέ δεν είναι αργά να δοθεί ευκαιρία στην ειρήνη και στη λογική.

Για την απάντησή σας μπορείτε να λάβετε υπόψη πληροφορίες που αξιοποιήθηκαν στο [πρώτο φύλλο εργασίας \(1\)](#) και πληροφορίες από τους παρακάτω συνδέσμους: ([1 λατινικά Γ΄ Λυκείου](#)) ([2 Αποσπάσματα από «Ιέρωνα»](#)).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο αυτό, χωρίς να διαφοροποιηθεί ως προς τις δραστηριότητες και το περιεχόμενο, θα μπορούσε να έχει άλλη μορφή. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο φύλλο εργασίας θα μπορούσε να είναι διαφορετικό για κάθε ομάδα και στο τέλος να είναι υποχρεωτική η σύγκληση της ολομέλειας για διάχυση των αποτελεσμάτων στο σύνολο των μαθητών. Στην περίπτωση αυτή το κείμενο θα χωρίζονταν σε πέντε και όχι σε τρεις υποενότητες και σε κάθε ομάδα θα αντιστοιχούσε μικρότερο σε έκταση κείμενο. Στην περίπτωση αυτή θα υπήρχε αρκετός χρόνος για την πληρέστερη κατάκτηση του κειμένου, ωστόσο όμως δεν θα υπήρχε συνολική αντίληψη για το περιεχόμενο της ενότητας. Επίσης, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν περισσότερο οι πληροφορίες και οι σύνδεσμοι που πλαισιώνουν το οικείο κεφάλαιο της εμπλουτισμένης ψηφιακής έκδοσης του σχολικού εγχειριδίου. Τέλος, θα μπορούσε να ενσωματωθεί στον βασικό κορμό του σεναρίου η διδασκαλία φαινομένων γραμματικής και συντακτικού που κυριαρχούν στο κείμενο, όπως ή σύγκριση και τα παραθετικά.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Ενδεχομένως, τα φύλλα εργασίας να φαίνονται «φορτωμένα» και να προοιωνίζονται την πρόωρη κόπωση των μαθητών, ωστόσο όμως το σενάριο δεν υλοποιείται ερήμην της σχολικής πραγματικότητας. Η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται στο Λύκειο, λόγω της λειτουργίας της τράπεζας θεμάτων, αντιστρατεύεται κάθε κατάκτηση γνώσης ή δεξιότητας που δεν είναι άμεσα μετρήσιμη και εξαργυρώσιμη βαθμολογικά. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν μπορούσε να αγνοηθεί η γλωσσική διάσταση του πρώτου φύλλου εργασίας για την οποία αναλώνεται το ½ του χρόνου του σεναρίου. Ενδεχομένως να παραβιαστούν τα προβλεπόμενα χρονικά όρια, λόγω αδυναμίας των μαθητών να ανταποκριθούν στο επίπεδο των δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση αυτή ο διδάσκων, μπορεί να αφαιρέσει ή να τροποποιήσει κάποιες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

δραστηριότητες, αν κρίνει ότι με τον τρόπο αυτό θα ξεπεραστούν αδυναμίες ή πρόσκαιρες δυσκολίες. Αν οι μαθητές δεν μπορούν να χειριστούν τα προτεινόμενα λογισμικά, ο διδάσκων θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα να τους εκπαιδεύσει σε χρόνο εκτός σεναρίου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Gray, V. 2007. "Narrative manner in Xenophon's more routine". *Hellenica* 342.
- Flacelier R. 1987. *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων*. Αθήνα: ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ.
- Hanson, V. D. 2007. *Πελοποννησιακός πόλεμος* (Μετάφραση: Άγγελος Φιλιππάτος). Εκδόσεις Λιβάνης.
- Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. Λονδίνο: Arnold.
- Γιάννου, Τ. 2011. (Μάιος). «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104-128.
- Θεοδωρόπουλος, Τ. 2004. *Το μυθιστόρημα του Ξενοφώντα*. Ωκεανίδα.
- Κακριδής, Ι. Θ. 1966. *Το μεταφραστικό πρόβλημα*. Αθήνα: Η βιβλιοθήκη του φιλολόγου.
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf
- Μερτζάνης, Ι. 2010. *Ο Πελοποννησιακός πόλεμος*. Βεργίνα.
- Μπαγιόνας, Α. 1980. *Η θεωρία της ιστορίας από τον Θουκυδίδη στον Σαρτρ*. Θεσσαλονίκη, Πανεπιστημιακές παραδόσεις σελ. 3-5.
- Πόλκας, Α. & Τουλούμης, Κ. 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 18-22. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ. [1/10/2012].

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

ΥΠΕΠΘ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ. 2006-07. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Πληροφορίες](#)

[Ο δημόσιος και ο ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων](#)

[Εμνηχωτικός Λόγος Θρασύβουλου](#)

[Αφήγηση και Ιστορική Αντίληψη στον Ξενοφώντα](#)

[Αντιγόνη Σοφοκλή](#)

[Αποσπάσματα από «Ιέρωνα»](#)